

ሰሶ ስልጣን

በመስከረም አበራ
(2007)

© መስከረም አበራ፣ 2007 ዓ.ም

ማጠቃለያ

ስብሐት ለደጋጎች	0
መግቢያ	3
ምዕራፍ አንድ፡ የብሄር ፖለቲካችን	1
1.1 የብሄር ፖለቲካ ስንክሳር	1
1.2 በስብሐዊ እና ዲሞክራሲያዊ መብቶች ላይ የገነጠው የብሄር ፖለቲካችን	7
1.3 የዘር ፖለቲካ እና ማህበራዊ ኑሯችን	12
1.4 የብሄረሰቦች ቀን በዓል፡ የብሄር ፖለቲካችን «ሰገነት»	14
1.5 ሉላዊነት፣ አለማቀፍ፣ ዜግነት እና የብሄር ፖለቲካችን	19
ምዕራፍ ሁለት፡ የሲቪክ ማህበራት ምንነትና ፋይዳ	26
2.1 የሲቪክ ማህበራት ተፈጥሮ	26
2.2 የሲቪክ ማህበራት ሚና	28
2.3 የሲቪክ ማህበራት በኢትዮጵያ	30
ምዕራፍ ሶስት፡ የአቶ መለስ ትዘታዎች	44
3.1 የመለስ ጠብቶች!	44
3.2 ፋኛው መለስ	46
3.3 በምስራት - ምዕራብ መስህብ መዋተት	47
3.4 የጫካው እና ኩባኤው መለስ	48
3.5 ፕሬዚደንት መለስ	51

3.6 መለስ ለኤርትራ	53
3.7 አማራ ለመለስ	55
3.8 የፈተና ቀናት	57
3.9 መለስ በፓርላማ	58
3.10 ድንጋጤ ያመጣው ኢትዮጵያዊነትን ማቀንቀን	60
3.11 የአቶ መለስ ቁጥብነቶች	61
3.12 የአፍ ወለምታዎች	62
3.13 የአረፍት ናፍቆት	64
3.14 ከመስጊድ ገዳም የበለቀ ጡጥረት	65
3.15 «የአለም ተደማጭ የአፍሪካ መሪነት»?	66
3.16 «ወፊቱታው» የከምጥደብ ደጋፊ ጉዞ	70
3.17 «የሞተሰው አንገት ረሻም ነው»	72
3.18 አፅናፍ ያልመጣለት ኢህአዴግ	73
ምዕራፍ ስራት፡ ስለ ስልጣን	74
4.1 የደርግ የስልጣን ፍቅር ለምን?	76
4.2 ከበረሃ ወደ ስልጣን	77
4.3 ስልጣን የበላው ቃል	80
4.4 የኢህአዴግ ስልጣን ምስራ ወጋግራዎች	91
4.5 የኢህአዴግን ስልጣን አጥባቂ ማገሮች	96
4.6 የሃገራችን ልሂቃን ስልጣንን አረዳድ እና ፍላጎት	103
4.7 ስልጣን እና አድርገደነት	110

ምዕራፍ ስምስት፡ ስለ መንግስታዊ ሰውጥ	117
5.1 የአብዮት ነገር!	117
5.2 ስልስቱ የመንግስታዊ ሰውጥ አሳቤዎች በሃገራችን	123
ምዕራፍ ስድስት፡ ቅደጥ ፖለቲካዊ ጉዳዮች	141
6.1 ፖለቲካዊ ንቃት ለፖለቲካችን ፈውስ - ከህዝብ አንፃር	141
6.2 ስደት በየዘመኑ እና በየፈርጁ	147
6.3 ማስፈር... ማደራጀት... ማፈናቀል	158
6.4 አባይ ወንዝ ወንዝ!	171
6.5 የቆሞ ቀርነት ፖለቲካ!	184
ምዕራፍ ስባት፡ ስለ ስፍራ	190
7.1 የአፍሪካ ህብረት፡ የማደራመደው ጎልማሳ	190
7.2 የቤት አመል ገበያ ያመጣቸው የአፍሪካ መሪዎች	200
7.3 የሞ አብራሃም ኢንዱክሽን - የአፍሪካ መስተዋት	206
7.4 ኔልሰን ማንዴላ Vs ሮበርት ሙጋቤ	212
7.5 ምዕራባዊውን አፍሪካ የሚያስረግደው ቦክ ሃራም	224

ስብሐት ሰደጋገኝ

የምበላውን ብቻ ሳይሆን የማነበውንም አያቀረባችሁ ላላደጋችሁኝ ወላጆቼ አቶ አበራ አሃለ እና ወ/ሮ ሙሉ ከበደ የሆነኩትን አይነት ሰው እንድሆን ስላደረጋችሁኝ ምስጋናዬ እጅግ ነው።

የመልካምነትህ ብዛት የምናገረውን ለሚያሳጣኝ፤ አንተን ለማመስገን ስነላ ቃላት አቅመበሰ፤ እንደበት ኮልታፋ ለሚሆኑብኝ ወንድሜም፤ ሚስጠረኛ ዓደኛየም፤ ባለቤቴም ለሆነከው ፍፁም ገ/ሚካኤል ስለ አንተ ምን የልቤን ሊገልፅ ምን ልበል? ሁልጊዜ በመልካምነትህ እንደምታሸንፈኝ፤ ሳትከራከር እንደምትረታኝ ግን ልንገርህ...

እነዚህ ዕቃፎች አስተማሪነት አያጣፋቸውምና ወደ መዕሃናነት ቢቀየሩ የሚለውን ሃሳብ ከማንሳት ጀምሮ የእኔን የአይሆንም ክርክር ተቋቁሞ እስከ ማሸነፍ የደረሰከው ወንድሜ ደረጄ ዘርጋው ምን ቃላት በቅተውኝ እንደማመስግን አላውቅም። በህይወት ስንክሳር ውስጥ ለሚገኘውኝ ወጣ ገባዎችስ የአንተ አላኝታነት በምን ይወክላል? ኑርልኝ - ደፊ

ጉዳዩን ሁሉ ጉዳይህ አድርገህ ለስኬቴ የምትሰፋልኝ፤ ሁሌ አድገቴን የምታስብልኝ ወንድሜ ዳንኤል አዝምት ወረታህን ፈጣሪ እጥፍ ድርብ አድርጎ ይክፈልልኝ።

እጅግ የማክብርህ እና ብዙም የምማርብህ ወዳጄ ጋ/አያሱስ ባላ ከአንተ ጋር ትንሽ ስተመጥ ብዙ የምማረው ሳያንስ የእኔን ትቁቱን ጅማሬዩን እንደትልቅ ቆጥረህ በርች ስትሰኝ ዘወትር ትህትናህን እና መልካምነትህን አይለሁ እንጂ እኔማ አቅሜን አውቀዋለሁ። ስለሁሉ ምስጋናዬ ትልቅ ነው።

ይህ መዕሃፍ እውን እንዲሆን በብዙ የሞገትኩኝ፤ አካሄዴ ሁሉ ከአደጋ እንዲጠበቅ የምትመክረኝ (እንዳንዴ ተግሳዕም አለ) መልካም ዓደኛዬ ሙሉቀን ተስፋው ለአንተ ምስጋና ምን አላት።

ገናድሮ አማርኛ መተዋብ ሳልችል በፊት በወረቀት ላይ የሞነጨርኩትን ዕቃፍ አሁኑኑ ዕፊህ ካላመጣህ የሚለውን ዘወትር አርብ አርብ ጨክኩት

(አርብ አርብ ይሸበራል ብለነው ነበር ይህን ነገር) ችለህ ብዙ የረዳኸኝ፤ ገና ሳልናገር ሃሳቤን ሁሉ የምትረዳኝ እጅግ ምቹ ዓደኛዬ አብርሃም ገ/ከዳን እስከ ዛሬ እንጂ ላመስግንህ።

ዕቃፎቼን እንብበህ የምታበረታታኝ፤ የስደት እና እስር ዜና ስትሰማ ደግሞ አብዝተህ የምትጨነቅልኝ አብሮ አደግ ወንድሜ እና ዓደኛዬ አትክልት (እዮብ)መልካሙ ለበዛው መጠንቀቅህና ርቀት ላልበገረው መልካም ዓደኝነትህ ምስጋና ያንላል።

ባህር ማዶ ሆናችሁ ይጠቅማታል ያላችሁትን የሚነበብ ነገር ሁሉ የምትልኩልኝ ዓደኞቼ ጥበበ ሲራክ፤ ሂሩት ጌታሁን እና አላቸው ሽታሁን እንዲሁም ጳውሎስ ሚኪያስ ውለታችሁ እናንተ እንደምትሉት ትቁት እንዳይመስላችሁ።

ሃሳብ ዕቃፍ እንደሚሆን አበክረህ ነግረኸኝ ወደ ፕሬሱ እንድቀላቀልም ለረዳኸኝ ጋዜጠኛ እናንድሮ ሶሪ ብዙ ምስጋና አለኝ።

በየሳምንቱ ዕቃፎቼን እያነበባችሁ ገንቢ ሃል ላልነፈጋችሁኝ መልካም ወዳጆቼ ዶ/ር ዳኛቸው አሰፋ፤ ገጣሚ ውዳሴ ፈረደ፤ አቶ ብዕሉተ ተረፈ፤ አስተዋይ ሳሙኤል፤ ዶ/ር በድሉ ዋቅጅራ፤ የቀድሞ የፓርላማ አባል አቶ መሃመድ አሊ፤ መልካምሰው አባተ፤ መምህር ጌታነህ አበበ፤ ሂሩት አመሃ፤ መሰረት ባዩ፤ ሳሙኤል አበበ፤ ከበቡሽ አለሙ፤ ሰለሞን ተስፋዩ፤ ሂናክ ባዩ ምስጋናዬ ይድረሳችሁ።

የኢትዮ-ምህዳር ጋዜጣ እና የፋክት መዕሂት ዝግጅት ክፍሎች ዕቃፎቼን ስለስተናገዳችሁልኝ አመሰግናለሁ።

መታሰቢያነቱ

ይህ መዕሃፍ መታሰቢያነቱ መሞቱን መቀበል ለሚከብደኝ
አመለ ሸጋው ወዳጄ ሚካኤል ማሊዮን ሹርቤ ይሁንልኝ።

መግቢያ

«ፖለቲካ ማለት ለሃገር ማሰብ ነው» እንዲል አዳም ረታ ስለሃገር ፖለቲካዊ ጉዳዮች ማንበብ፣ ማላላል፣ መጻፍ የዜግነትን ማበርከት ነው። እኔም ይህ እጣ ወድቆበኝ ስለ ሃገሪ ፖለቲካ በማንበብ እና በመከታተል ትቂት ጊዜያትን ካላላፍኩ በኋላ በዚህ መዕሃፍ የተሰበሰቡ ዕሁፎችን ለማበርከት ቻልኩ።

በዚህ መዕሃፍ የተካተቱ ዕሁፎች በብዛት በኢትዮ-ምህዳር አለያም በፋክት መፅሄት የተሰተናገዱ ናቸው። ዕሁፎቹን ወደ መዕሃፍነት ለመተየር ያስፈለገበት ምክንያት አንድም በፋክት መፅሄት ላይ ለመጀመሪያ ጊዜ ዕሁፎቹን ያነበቡ አንባቢን ከዚህ በፊት የጻፍኳቸውን ዕሁፎችን ቢያገኙ እንደሚወዱ ስለነገሩኝ፤ ሁለትም ብዙ ወዳጆች ዕሁፎቹ የተወሰነ አስተማሪነት አያጣቸውምና ወደ መዕሃፍነት ቢያድጉ የሚል ሃሳብ ስላቀረብልኝ ሶስትም ዕሁፎቹ የዘመናችንን የፖለቲካ ትርታ በክፍል የያዙ በመሆናቸው ይህን ለመረዳት የሚፈልግ የኋለኛ ትውልድ በአንድ ላይ ቢያገኛቸው ደግ ነው ብዬ ስላመንኩ ነው።

ዕሁፎቹ በተለያዩ ወቅት እንደመጻፋቸው በምዕራፍ ለማስቀመጥ የመንፈስ መቀራረባቸውን መሰረት አድርጌያለሁ። የጭብጥ መራራት ያላቸውን ነገር ግን ከመታተም እድል እንዳይጎድሉ ያልኳቸውን ዕሁፎች «ትይጥ ፖለቲካዊ ጉዳዮች» በሚል ምዕራፍ ስር ተካተዋል።

ረዥም ርቀት በአንድ እርምጃ ይጀመራልና ቀጣይ ስራዬ ወጥ መዕሃፍ ይሆናል ብዬ አስባለሁ። እንደ ሃሳቤ ቢሆን ወጥ ስራዬ ቢቀድም በወደድኩ ነገር ግን ሌሎች የኑሮ ዱብዱቦች ጊዜያትም ቀልቤንም ስለሰረቁት ይህ ስብስብ ስራ እንዲቀድም ሆነ። ብዙ ባልራቀ ጊዜ ወጥ ስራ ይገዢ ብቅ እንደምል ቃል ገብቼ መግቢያየን ልደምድም።

ምዕራፍ አንድ፡ የብሄር ፖለቲካችን

1.1 የብሄር ፖለቲካ ስንክሳር

የአንድ ብሄር አባላት ብዙኛውን ጊዜ ተመሳሳይ ቋንቋ፣ ባህል፣ እና ስነ-ልቦና ይጋራሉ። ተመሳሳሎችም መስህብ ይሆንና የተለየ ትብብር እና አብሮነት እንዲፈጥሩ ሊያደርግ እንደሚችል ክርስቲያን እና ንጽሕፍት “Human society” በሚለው መዕሃፋቸው ይገልጻሉ። ትብብሩ ብሄርን ነፃ ለማውጣት እስከ መታገል ሊደርስ ይችላል። ዜጎች በብሄር ላይ የተመሰረተ ትግል ለማድረግ የሚያነሳሳቸው በብሄራቸው ምክንያት መጨቆናቸው፣ በሃገራቸው ከኢኮኖሚያዊ እና ፖለቲካዊ ተጠቃሚነት መገለልላቸውን፣ ባህላቸውም ተገቢውን ክብር አለማግኘቱን ሲያምኑ ነው። በሌላ አባባል ብሄርን ማእከል ያደረገን ትግል የሚያነሳሳው ብሄርን ማዕከል ያደረገ ጭቆና አለ ወይም ነበረ ተብሎ ሲታሰብ ነው። ለትግሉ ጉልበት ለመስጠትም የብሄሩን ልዩ ማንነቶች ማጉላት፣ ቅሬታዎቹን ነቅሶ ማውጣት እና የብሄሩን አባላት በዚህ ዙሪያ ማስባሰብ የብሄር ፖለቲካ ልሂቃን እና አቀንቃሾች የሚጠቀሙት የተለመደ ዘዴ ነው።

በርን፣ ሃይማኖትን፣ ባህልንም ሆነ ማንኛውንም ማህበራዊ እና ተፈጥሯዊ ማንነት መሰረት ያደረገ ጭቆና እና መገፋት ደርሶብኛል የሚል ሰብአዊ ኅብረት ሁሉ ለነፃነቱ መታገል እንዳለበት እውን ነው። ነገር ግን የብሄር ጭቆናን ለማስቀረት በብሄር ተደራጅቶ መታገል መፍትሄ ይሆናል ወይ የሚለው መነሳት ያለበት ወሳኝ ጥያቄ እንደሆነ ፕሮፌሰር መላይ ክበደ “Ethnic Politics and Individual Rights: An Alternative Vision for Ethiopia” በሚለው ዕሁፋቸው ያወሳሉ። ፕሮፌሰሩ በብሄር ተኮር አደረጃጀት ስር ሆነው ለአንድ ብሄር ነፃነት እንታገላለን የሚሉ አካላት የቆሙለትን ብሄር ችግር ነቅሶ በማውጣት በኩል እና ለወጡበት ብሄር ተጠቃሚነት እና እኩልነት በሚያሳዩት መለጠት በተሻለ ሁኔታ የብሄረሰቡን ድምፅ የማሰማት ዝንባሌ ይታይባቸዋል ሲሉ የብሄር ተኮር ፓርቲዎችን አዎንታዊ ጎን ያስተምጣሉ።

ይሁን እንጅ የብሄር ፖለቲካ የብሄር ጭቆናን የማስቀረትም ሆነ ዲሞክራሲን የመገንባት አቅም እንደሌለው ይገልጻል። ፕሮፌሰር መሳይ።

በሽታ በሽታን አይፈውስም!

ብሄርንም ሆነ ማንኛውንም የሰው ልጅ ማገነት መሰረት ያደረገ ጭቆና መፈታት ያለበት የሃገር ችግር ነው። ችግሩን ለማፍታት የምናደርገው እርምጃም ግን ሌላ ችግር ይዞ እንዳይመጣ መጠንቀቅ አስፈላጊ ነው። በሃገራችን በዘውዳዊው ዘመንም ሆነ በወታደራዊው አስተዳደር የሃገራችን ችግር ዘርን ማዕከል ያደረገ ጭቆና ነበር ወይስ አይደለም? የሚለው ነገር አስፈላጊ ቢሆንም ዘርን የማክለ ብሄራዊ ጭቆና ደርሶብናል ያሉ ወገኖች በብሄረሰባቸው ተቧደው እየታገሉ ነው። ፕሮፌሰር መሳይ ግን ብሄርን መሰረት ያደረገ ጭቆና ብሄርን መሰረት ባደረገ ትግል እንደማይፈታ ሲገልፁ «በሽታ እንዴት በሽታን ለማዳን መፍትሄ ሊሆን ይችላል?» ሲሉ ይጠይቃሉ።

የፕሮፌሰር መሳይን ክርክር ወደ ሃገራችን ተጨባጭ ሁኔታ ስናመጣው በአሁኑ ጊዜ አንድ ብሄርን ነፃ እናወጣለን ብለው በብረትም ሆነ በምርጫ ለማሸነፍ፣ ከሚታገሉት ፓርቲዎች አንዱ ስልጣን ላይ በወጣ ቆሜለታለሁ የሚለውን ብሄር ሁለመና በሌሎች ላይ ለማግኘት፣ ጭላፊ የብሄሩን ተወላጆች ቆንጥሮ አውጥቶ ባለሃብት እና ባስልጣን ለማድረግ እንደሚጣደፍ እሙን ነው። ይህ ደግሞ በፊት ተጨቅኗለሁ ብሎ ያስብ የነበረን ከአንድ ብሄር የሆነ የተወሰነ ቡድን ወደ ጨቋኝነት ይቀይር ይሆናል እንጅ ጭቆናን አያጠፋም። ምክንያቱም ባህል ባለስልጣን የሆነው ብሄር ትናንት ይጨቅነኝ ነበር ብሎ የሚያምነውን ብሄር በተራው መጨቅኑ አይቀርም፤ በማንም ላይ ቢሆን ጭቆና ካለ ደግሞ ነፃነት አለ ማለት አይቻልም። ትናንት ጨቅኜኛል ብሎ ያሰበውን በተራው ሊጨቅን የሚነሳ ቡድንም በቀለኛ እንጂ ነፃ አውጭ ሊሆን አይችልም። ነፃነት ማንኛውንም ጭቆና በእኩልነት እና ነፃነት የሚተካ እንጂ የጨቋኝነት እና ተጨቋኝነት ቦታ የሚቀያይር ማለት አይደለም።

የብሄራቸውን ነፃነት ብቻ ትኩረት አድርገው የሚነሱ ነፃ አውጭዎች ደግሞ ሃገር የመምራት ስልጣን ይዘውም ቢሆን ለሁሉም ዜጋ ነፃነት እና እኩልነት እንዳይቆሙ ቀድሞ ያደቁናቸው ሴጣን በጀ አይላቸውም። እነዚህ ወገኖች በተለይ ስልጣን ላይ ከተቆናጠጡ በኋላ ቆምንለት የሚሉትን ብሄርም ከሌላው ለይተው የሚያደርጉለት ጉልህ ነገር የለም። ለብሄር ፖለቲካ ታጋዮች

ቆምንለህ የሚሉት ብሄር ህዝብ አስፈላጊነቱ በትግል ወቅት ወደ ስልጣን ደጅለላም እንዲያደርስ እንጅ ከስልጣን በኋላ እንደ አጠቃይ ብሄር ረብ ያለው ነገር የማግኘት እድሉ ዝቅ ያለ ነው። ለዚህም ነው የብሄር ፖለቲካ የስልጣን ጥመኞች ጎራ ነው የሚባለው።

በብሄር ስም ወደ ስልጣን የሚመጡ ቡድኖች ቆምንለት የሚሉትን ህዝብ ችግር ላይ የሚጥሉበት ሁኔታም ይኖራል። በዚህ ረገድ ለትግራይ ህዝብ ቆሜለሁ የሚለውን ህወሃት እና ለኦሮሞ ህዝብ ቆሜለሁ የሚለውን አነግ ሁኔታ ማንሳት ይቻላል። ህወሃት የትግራይን ህዝብ በሁለት መንገድ ጎድቶታል። አንዱ በትጥቅ ትግል ወቅት በግድም በውድም ልጆቹን እንዲገብር፣ ሳይተርፈው የህወሃትን ወራሽማይ ወታደር እንዲያበላ፣ ጦርነት ከሞት ባሻገር የሚያመጣቸውን መፈናቀል እና ርሃብ የመሰሉ ሰቆቃዎችን እንዲያስተናግድ ሆኖ ኖሯል። ከድል በኋላ ህወሃት መራሹ መንግስት በአምቻ እና በጋብቻ የተጣመሩትን ትግራዊዎች ዜጎች ባለሀገር እና ባለስልጣን ስላደረገ ትግራይ ሁሉ ያለፈለት የሚመስለው ኢትዮጵያዊ ቀላል አይደለም። እናም ህወሃት ቀን ቦርቦት ከስልጣን ዚወርድ ሌላው ኢትዮጵያዊ ክፉ ሊያደርግብኝ ይችላል እያለ ብዙው የትግራይ ተወላጅ ያልበላው እዳ የሚያስበረግገው ሆኗል። በዚህ መንገድ ለነፃነትህ ቆምኩልህ ያለው ህወሃት የትግራይን ህዝብ በሽማቲነቱም በመንግስትነቱም ዘመን ጎድቶታል። በተመሳሳይ ለኦሮሞ ህዝብ ቆሜለሁ የሚለው ብረት አንጋቹ አነግ በስሙ ጦስ የኦሮሞን ወጣት ለአስር ቤት ደንበኝነት፣ ለማእከላዊ አስር ቤት እንግልት ዳረገው እንጅ የፈያደለት ነገር የለም። በብዙ መፍገምገም አልፍ አመታትን የገፋው አነግ ለህወሃት የቀናው በለስ ቀንቶት ስልጣን ቢይዝ ኖሮ ከኦሮሞ ህዝብ ጋር ሊኖረው የሚችለው ግንኙነት እንደ ባለስልጣኑ ህወሃት እና የትግራይ ህዝብ እንደማይሆን እርግጠኛ መሆን አይቻልም።

ህወሃትን ጨምሮ የብሄር ነፃ አውጭዎች ስልጣን ላይ ከወጡ በኋላ ነፃ እናወጣለን ብለው የታገሉለትን ብሄር መጥቀም የማይችሉት ለምንድን ነው የሚል ጥያቄ ሊነሳ ይችላል። ከመጀመሪያው በአንድ ሃገር ከሚኖሩ ህዝቦች ውስጥ አንዱን ለይቶ ለብቻው ተጠቃሚ ማድረግ ወይም ነፃ ማውጣት ቀበሌተስፋ ነው። በተለይ እንደ ኢትዮጵያ ባለ በሁሉም ማዕዘን ያለው የሃገሪቱ ዜጋ ሁሉ በተቀራረቢ ድህነት ያደላበት፣ ነፃነት የጠፋበት ኑሮ በሚገፋበት ሃገር አንድ ብሄር ብቻ የተለየ ጉዳት የደረሰበት ሌላው ደግሞ

ተደላድሎ የሚኖርበት አስመስሎ ለአንድ ብሄር ነፃነት ለመታገል ማሰብ መነሻን በስህተት ማስጀመር ነው። ከመነሻው የተሳሳተ ጉዞ ደግሞ ፍፃሜውም ትክክል ሊሆን አይችልም። ህወሃት በ1968 ማኒፌስቶው የትግራይ ብሄር በኢትዮጵያ ካሉ ሌሎች ብሄሮች ባስ ያለ ጭቆና ከአማራው ብሄር ይደርስበት እንደ ነበር አትቶ የህወሃት ትግልም የትግራይን ብሄር ነፃ ለማውጣት እንደሆነ ያስነገዘባል። ማኒፌስቶው ይህን ሲል የትግራይ ብሄር ለምን እና እንዴት የተለየ ጭቆና እንደደረሰበት አያስረዳም። ይህን የተደበሰበሰ እና ስህተቱ የሚያደላ የትግል ምክንያት እና ግብ ይዞ የተነሳው ህወሃት በትጥቅ ትግል ደርግን ከባለ በኋላ የተረከባት ሃገር ያቀራቻቸው ሁሉም ብሄሮች ግን ድህነት የጠናባቸው እና ነፃነት የራቃቸው ነበሩ።

ህወሃት እንደዚህ በተመሳሳይ ችግር ውስጥ ያሉ ሌሎችን ብሄሮች ችላ ብሎ የታገልኩለትን የትግራይን ህዝብ ለባቸው በተደላደለ ሁኔታ ላስተዳድር ቢል ሌላው ህዝብ እንዴት በጆ ይለዋል? እንዴት ሆኖ ነፃ ባልወጣ ሃገር ውስጥ ነፃ የወጣ ብሄርን መመስረት ይቻላል? ይህ እንደማይሆን የተረዳው ህወሃት ወዲያው ታማኝነታቸው ላይ እርግጠኛ የሆነባቸውን የትቂት ብሄረሰብ ወኪል ፓርቲዎች መስርቶ ግማሹን አባል ቀሪውን አጋር ብሎ የራሱን የበላይነት አስጠብቆ የሚሄድበትን ኢህአዴግ የሚባል ማዕቀፍ መሰረተ። ይሁን እንጂ አሁንም ኢህአዴግ በህወሃት የበላይነት የሚመራ በመሆኑ የትግራይ የፖለቲካ ልሂቃን የበላይነት የገነባት ኢትዮጵያ ውስጥ እንደሚኖር የሚሰማው ዜጋ ብዙ ነው። ትናንት የአማራን ብሄር በጅምላ ጨቋኝ ሲል የነበረው ህወሃት ጨቋኝ ለመባለ ባለባምነት ሆኗል። የኢፌርትን አብዛኛ ኩባንያዎች በትግራይ ምድር በማሰባሰብ እና የሃገሪቱን ፖለቲካ በቀዳሚነት በመዘመን ህወሃት የትግራይን ህዝብ ለይቶ እየጠቀመ ነው ብሎ በማሰብ የሚቆጨው ኢትዮጵያዊ የትዮሰሌ ነው። በተጨማሪም ኢፌርት ገንዘብነቱ ለህወሃት ባለስልጣናት፣ በኩባንያዎቹ የሰራ እድል የሚያገኙትም የባለስልጣናቱ ወዳጅ በመሆኑ እንደሆኑ ቢነገርም ይህን እውነታ ሁሉም ኢትዮጵያዊ በአኩል ለረዳው አይችልምና ቅሬታ ማስነሳቱ አልቀረም። ይህ ማለት በአሁኑ ሰአትም አንዱን ብሄር በጅምላ ጨቋኝ የተቀረውን ተጨቋኝ አድርጎ የማሰብ ነገር አለ ማለት ነው። በመሆኑም አስራ ሰባት አመት የብሄር ጭቆናን ለማስቀረት የተደረገው ተጋድሎ ከላይ በተጠቀሰው የመነሻ ስህተት ምክንያት ግቡን አልመታም ማለት ነው። ይህ የሚያስነገዘበን

የብሄር ጭቆናን ለማስወገድ በብሄር ተደራጅቶ መታገል ችግሩን ከማስወገድ ይልቅ ወደ መድገም ወይም ወደ ማባባስ እንደሚወስድ ነው። ፕሮፌሰር መሳይ በሽታ በበሽታ አይፈወስም ያሉትም ለዚህ ነው።

በዚህ የማይሰማማው ኢህአዴግ ታዲያ የሃገሪቱን ብሄረሰቦች ይወክላል ያላቸውን የብሄረሰብ ፓርቲዎች በአባልነት እና አጋርነት ይዞ መንገድን መርጧል። ይህንን እስትራቴዊውንም ኢትዮጵያን ከብሄረሰቦች እስርዚትነት ወደ የብሄረሰቦች የነፃነት ምድርነት ቀይሮ እንደ ይጎዛለች ወይም ሶማሌ በብሄረሰቦች ቅራኔ ጦስ ከመፈራረስ የታደገ ድንቅ ቀመር አድርጎ ያወራሰታል። በግሌ ግን ከኢህአዴግ ክርክር ይልቅ በፕሮፌሰር መሳይ ሃሳብ እስማማለሁ። ምክንያቱን ላስረዳ።

ኢህአዴግን የመሰረቱት አራቱ አባል እና ሌሎች አጋር ፓርቲዎች እንወክለዋለን በሚሉት ህዝብ ዘንድ ያላቸው ቅቡልነት ውስን ነው። ይህም የሆነው ፓርቲዎቹ ህወሃት በድሉ ዋዜማ እና ክድል በኋላ የፈበረካቸው ሃሳቡን በየብሄራቸው ሄደው የሚያስፈፅሙ ታማኞቹ እንጂ ነፃነት ያላቸው የየብሄረሰባቸውን ወኪይ ፓርቲዎች እንዳልሆኑ በሰፊው ይታመናል። በተግባርም የሚታይበት አጋጣሚ ብዙ ነው። በመሆኑም አብዛኞቹ በኢህአዴግ የታቀፈ ወኪል ካላቸው ብሄረሰቦች የወጣ ኢህአዴግን በብረትም ሆነ በሰላማዊ መንገድ የሚታገል የብሄረሰብ ትክክለኛ ወኪል ነኝ ባይ ሌላ ፓርቲ ማየት ተለመደ ነው። አሁንም እያለ አንገ እና አሁኑ ህወሃት እያለ አረፍ፣ ደኢህዴን እያለ ደብብ ሀብረት እና የሲዳሞን ህዝብ ነጥዮ ነፃ አወጣለሁ የሚለው ሲሄድ፣ ኢሶዴፓ እያለ ኦብግ ወዘተ በተቃውሞው ጎራ እየተንቀሳቀሱ ያሉት በገዢው ፓርቲ ስር የተሰባሰቡት የብሄር ፓርቲዎች ያልመለሱት ጥያቄ በመኖሩ ነው። ኢህአዴግ እንደሚለው የአስራሰባት አመት ብሄር ተኮር ትግሉ የብሄር ፖለቲካን ችግር ፈትቶ ቢሆን ኖሮ ብሄርን ማዕከል ያደረጉ ተቀናቃኞች በመንግስቱ ላይ ባልተነሱበት ነበር።

ኢህአዴግ የብሄር ጭቆናን የብሄረሰብ ፓርቲዎች በማጽደም ለፈታ የሄደበት አካሄድ ሌላ ሳንካ ከራሱ ከብሄር ጥያቄ ተፈጥሮ ጋር የሚተሳሰር ነው። የብሄረሰብ ጥያቄ እስከ ጎሳ እኛ ጎጥ ድረስ ሊዘልቅ ይችላልና አንድን የብሄሩ ተወላጅ ወደ ስልጣን በማምጣት ጥያቄውን ማስቆም ይከብዳል። ለምሳሌ በህወሃት ውስጥ ከትጥቅ ትግሉ ጀምሮ አለ የሚባለው ወንዞችን አድዋ!

ሽሬ፣ አክሱም በሚል እንደሚባሉን ይነገራል። ይህ ደግሞ በፓርቲው ውስጥ በስልጣን ክፍፍል ወቅት ሽኩቻን ማስከተሉ አይቀራ ነው። በተመሳሳይ ደረጃም ከቅርብ ጊዜ ወዲህ በአንድ ዞን ተወላጆች (በወላይታ) መመራቱ በሌሎች ላይ ቅሬታ መፍጠሩ አልቀረም፤ የደቡብ ክልል ርዕሰ መስተዳደርነት ሹመትም እንዲሁ በርከት ላለ ጊዜ ከተመሳሳይ ዞን (ክሲዳማ) ለመጡ የብሄረሰቡ የፖለቲካ ልሂቃን እየተሰጠ መሆኑ በሌሎች ላይ የባይተዋርነት ስሜት ማስከተሉ አልቀረም። ይህ ጉዳይ እንደ ኢህአዴግም ሲታይም በተለይ ከአቶ መለስ ሞት በኋላ በአባል ፓርቲዎች መሃከል ለመልስ የሚያስቸግር የስልጣን ቅርምት ጥያቄ አንዳስነሳ ኢህአዴግ ባያምንም ከመሪው ሞት በኋላ ከበዙት ድርብርብ የምክትል ጠቅላይ ሚኒስትርነት እና የ ፖሊሲ ጥናት አማካሪነት ሹመቶች የፓርቲ ስብጥር መረዳት ይቻላል።

ኢህአዴግ የብሄር ጥያቄን በማያዳግም ሁኔታ መመለሱን ይናገር እንጂ ሌላው ቀርቶ ራሱ አባል እና አጋር ብሎ ለይቶ ባቀፋቸው የብሄር ፓርቲዎች መሃከል ያለውን ልዩነት አንኳን ግልፅ አያስረዳም። በተጨማሪም አጋር የተባሉት ፓርቲዎች የኢህአዴግ ሊቀመንበርነትን ጨምሮ በሌሎች የፓርቲው ቁልፍ ቦታዎች ላይ የመሾም እድል ስለሌላቸው እንደ አባል ፓርቲዎቹ (ሀወሃት፣ ብሕዴን፣ አህዴድ እና ደኢህዴን) የፌዴራል ዋነኛ የስልጣን እርከኖች ላይ መቆናጠጥ አልቻሉም። ኢህአዴግ ኦባላሚ የፓርላማ ወንበር በሚያገኝበት ጊዜ ጠቅላይ ሚኒስትር የሚሆነው የፓርቲው ሊቀመንበር ነው። አጋር ፓርቲዎቹ ደግሞ የፓርቲው ሊቀመንበር መሆን አይችሉምና የኢህአዴግ አካል እንደሆኑ ቢነገርም በሃገሪቱ ፖለቲካ የአድራጊ ፈጣሪነት ስልጣን የተሰጠውን የጠቅላይ ሚኒስትርነት ስልጣን መጨበጥ አይችሉም። ይህ አይነቱ የአጋር ፓርቲዎቹ አሰላለፍ እስከመቼ እንደሚቀጥል ፓርቲዎቹም የጠየቁ አይመስልም ኢህአዴግም አስረድቶ አያውቅም። አጋር ፓርቲዎቹን የሚመሩት ልሂቃን ጥያቄውን የማያነሱት በአሰላለፋቸው ቅሬታ ስለሌላቸው ነው ቢባል እንኳን ነገሩ የወከሉትን ህዝብ ያስደስታል ማለት ከባድ ሲሆን ኢህአዴግ አመጣሁት ከሚለው የብሄረሰቦች እኩልነት እና ፍትሃዊ የስልጣን ተጋሪነት ጋርም አይገጥምም።

ለሃገሪቱ ብሄር ብሄረሰቦች በፓርላማ የተሰጠው የወንበር መጠን የብሄሩን ህዝቦች ብዛት በማገናዘብ ነው ይባል እንጂ የትግራይን ህዝብ ይወክላል ለሚባለው ለሀወሃት የተሰጠው ሰላሳ ስምንት ወንበር እና በሃገሪቱ ከአሮሚያ

እና ከአማራ ቀጥሎ በህዝብ ብዛት ሶስተኛ የሆነውን የኢትዮጵያ ሶማሌን ብሄር የሚወክል አጋር ነው ለሚባለው ኢሶህዴፓ የተሰጠው ሃያ አራት ወንበር ከብሄረሰቦቹ የህዝብ ብዛት ጋር አይገጥምም። በተመሳሳይ በሃገሪቱ ፓርላማ ባለው የወንበር ብዛት ቀዳሚ የሆነው አህዴድ እስከ ባሬ የጠቅላይ ሚኒስትርነቱን ስልጣን አለመያዙም የኢህአዴግን የብሄር ጥያቄ አመለካከት ጥያቄ ውስጥ የሚከት እና ከላይ ወደ ተጠቀሰው የፕሮፌሰር መሳይ ክርክር የሚገፋ ነው።

1.2 በሰብአዊ እና ዲሞክራሲያዊ መብቶች ላይ የገነነው የብሄር ፖለቲካችን

የሃገራችን መሰረታዊ ችግር የህዝባዊ መንግስት አጦት እንደሆነ ያመነ ልሂቃን ከዘውዳዊው አገዛዝ የመጨረሻ ንጉስ ጋርም ሆነ ከወታደራዊው መንግስት ጋር ህይወትን ያስከፈለ ትግል አድርገዋል። በተለይ በቦታዊ ወታደሮች ከተመሰረተው የደርግ ስርዓት ጋር የተደረገው ትግል ያስከፈለው ዋጋ ከፍ ያለ ነበር። አሳዛኝ ነገር ግን ደርግን ከመሰለ ለመግደል ወደ ኋላ የማይል ቡድን ጋር የተደረገው ውድ ዋጋ ያስከፈለው ትግል ያመጣው ውጤት ከመስእዋትነቱ ጋር አለመገናኘቱ ነው። የብዙ ምሁራንን ህይወት የቀጠፈው ትግል የተቋጨው አምባገነናዊ አስተዳደርን በማስፈን እና ህዝባዊ የፖለቲካ ጭምትነትን በማስከተል መሆኑ አሳዛኝ እውነት ነው። እንደ ትውልድ ልቡብርሃኖች የፈጀው ደርግ እንዳለመው ሽ አመት ሳይነግስ በሌላ አምሳያው ተተክቷል።

ህዝባዊ መንግስትን ለመመስረት የተለፋው ብዙ ልፋት የተከፈለው ክቡር የሰው ልጅ ህይወት ለምን ተፈላጊውን ውጤት አላመጣም ለሚለው ጥያቄ ቀዳሚ መልስ የሚሆነው የደርግ ሳይታሰብ በተንደርደር መጥቶ የተፋፋመውን ህዝባዊ መንግስትን ማዋለድ እንትስቃሴ ማጨናገፍ ነው። የደርግ አላዋቂ ሳሚነት ሃገሪቱን በልጆቿ ደም ለቀለቃት። ዲሞክራሲያዊ መብት ቀርቶ የሰብአዊ መብት ቁንጮ የሆነው በህይወት የመኖር መብት በምንዝር ወታደሮች እና በጋሻጃግራዎቻቸው አፈመዝ ላይ ተንጠለጠለ። የደርግን ቀስት መስበሩ የተሳካለት ኢህአዴግ በስልጣን ሰገነቱ ላይ ከተሰየመ በኋላ በሃገሪቱ ዲሞክራሲን የማሰፍነው ለብሄር ብሄረሰቦች በደቦ በምሰጠው መብት ነው ሲል፤ የሃፈው ሀገ-መንግስትም የዚሁ ማህተም እንደሆነ ሲሰጠ

ዘመናት ነጎዱ። ኢህአዴግ ከደርግ እንደሚሻል ሚክራክርቦት ዋነኛ ማስረጃም ይሄው ለብሄረሰቦች ሰጠሁት የሚለው መንገድን የጨመረ መብት ነው። ኢህአዴግ ይህን ይበል እንጅ የዘረጋው የብሄር ፖለቲካ ከአንዳድ የዲሞክራሲ መርሆዎች ጋርም ሆነ ከዓለም አቀፍ ሰብዐዊ መብት ድንጋጌዎች ጋር አይገጥምም።

በዲሞክራሲዊ አስተዳደር የብዙሃኑ አስተሳሰብ ገዥ ህግ ይሆናል። እዚህ ላይ ልብ መወጣት ያለበት ወሳኝ አብላጫ ድምፅ ያገኘው ሃሳብ እንጂ የብዙ ቁጥር ባለቤት የሆነው ዘር ወይም ቋንቋ አይደለም። የዲሞክራሲ መሰረታዊ መርህ ትኩረቱን የሚያደርገው በሰዎች ሃሳብ መመሳሰል እንጅ የቋንቋ መመሳሰል፣ የጎጥ መዋሰን ላይ አይደለም። ዲሞክራሲያዊ አስራሮች ሰዎች ተመሳሳይ ቋንቋ ስለተናገሩ ወይም ከአንድ ብሄር ስለወጡ ብቻ ተመሳሳይ ሃሳብ እና ፍላጎት አላቸው ብሎ አያምንምና የብሄሮችን የቁጥር ብልጫ ሳይሆን የሃሳብ በላይነትን ይዞ ይጓዛል። የእንትን ብሄረሰብ አባላት ምን ያስባሉ ሳይሆን አንድ ሃሳብ በስንት ሰዎች ተደገፈ በስንቶቹስ ውድቅ ተደረገ ሲል በብሄራቸው ሳይሆን በግላቸው የወሰኑ ሰዎችን ድምፅ ቁጥር ብዙሃኑ የደገፈውን ሃሳብ ገዥ ያደርጋል። በሌላ አባባል ዲሞክራሲያዊ ውሳኔዎችን ለማሳለፍ በጣም አስፈላጊው የግለሰቦች ግላዊ ውሳኔ ነው። ለዚህ ነው የቡድን መብትን እና ፍላጎት የሚያስቀድመው ብሄር ፖለቲካ ዲሞክራሲን መገንባት አቅም የለውም የሚባል ክርክር የሚነሳው።

የቡድን መብትን የሚያስቀድመው የብሄር ፖለቲካ ከዲሞክራሲ መርሆዎች የሚጋጭበት አጋጣሚ ብዙ ነው። የዲሞክራሲ እምብርት የሆነው ምርጫ ሲካሄድ ዜጎች መሪዎቻቸውን ለመምረጥ የሚወስኑት በግላቸው ነው። በግል መረጡትን መንግስት ለመደገፍም ሆነ ለመቃወም ሀብረት የሚያደርጉት በሃሳብ ከሚመስሏቸው እንጅ በቋንቋ ከሚገሩባቸው ጋር አይደለም። ምናልባት ቋንቋን ከሚገሩባቸው ጋር ሀብረት የሚያደርጉት ባህላቸውን ለተመለከተ ጥያቄ ሊሆን ይችላል። በዚህ በኩልም ሲሆን የዲሞክራሲ ባህል በተገነባበት ሃገር የሌላ ቋንቋ ተናጋሪ ዜጎችም በሃሳብ ስለሚስማሙ ጥያቄያቸውን ሊስተጋቡላቸው ይችላሉ። ይህ የሚያስረዳው ዲሞክራሲን ለመገንባት ቅድሚያ ሊሰጠው ሚገባው የግለሰቦች የሃሳብ እንጅ ብሄር መመሳሰል አለመሆኑ ሲሆን በተቃራኒው የብሄር መመሳሰልን ዋና አድርጎ ዲሞክራሲን ለመገንባት መታተር ከንቱ ልፋት መሆኑን ነው። በተጨማሪም የዲሞክራሲ

መሰረት የሆነው ነፃነት ከግለሰብ ካልጀመረ ዲሞክራሲን ለመገንባት በጣም አስፈላጊ የሆነውን ግን ማህበረሰብ መፍጠር ያዳግታል። በተቃራኒው ኢህአዴግ በሚያራምደው የዘር ፖለቲካ ታሳቢ የሚያደርገው ግለሰቦች ነፃነታቸውን የሚያገኙት ለብሄራቸው በጅምላ ከሚሰጠው ነፃነት ነው። ይህን የኢህአዴግ እሳቤ ከፈረሰ ጋራውን ያስቀደመ ነው የሚሉት ፕሮፌሰር መሳይ ነፃ ግለሰቦች ሲሰላሰቡ ነፃ ቡድንን ይፈጥራሉ እንጅ ቀድመው ግለሰባዊ መብታቸውን ባላረጋገጡ ሰዎች የተፈጠረ የብሄርም ሆነ የሌላ ቡድን ስብስብ ዲሞክራሲን ለመገንባት የሚበቃ ነፃነት ሊኖረው አይችልም ይላሉ።

የኢህአዴግ ብሄርን ማእከል ያደረገ የቡድን መብትን የማቀንቀን ዘይቤ ዘርን ማእከል አድርጎ በፈጠረው የብሄር ፌዴራሊዝም ይታገዛል። በመሆኑም ዜጎች ለወጡበት ብሄር ከተከለለው ክልልም ሆነ ሆነ ወጥተው ሲኖሩ ብዙ ማህበራዊ እና ፖለቲካዊ ችግሮችን እንዲያስተናግዱ ሆኗል። ይህ ግን የኢህአዴግ ችግር መስሎት አያውቅም። እንደውም ከቡድን መብት ይልቅ የለግሰቦች መብት ይቅደም የሚሉ ምዕራፍን የተስፋፊ አማርኛን ጥቅም ለማስጠበቅ የሚወተውቱ ሲል ይሞግታል። እንደ ኢህአዴግ እሳቤ የአማራ ብሄረሰብ ተወላጆች በቀድሞዎቹ መንግስታት ረዳትነት በመላ ሃገሪቱ የመስፈር እድል ተጠቃሚዎች ናቸው። ይህ ማለት በሃገሪቱ ከክልላቸው ውጭ ከሚኖሩ ህዝቦች ውስጥ የአማራ ብሄር ተወላጆች አብላጫውን ቁጥር ይይዛልና ኢህአዴግ የሰጠው ብሄርን ማእከል ያደረገው የቡድን መብት ለክልሉ ተወላጆች ብቻ የሚሰጠው የፖለቲካ ስልጣን የመያዝ እና ሌሎች መብቶች የ«መጤ» አማርኛን የቀድሞ የበላይነት የሚያዳክም ነው። ውጤቱም ኢህአዴግ ሲያወራለት የነበረውን የነፍጠኛውን ስርአት የማንኮታኮት ህልም ያሳካል ተብሎ ይታሰባል። በተቃራኒው ለግለሰቦች መብት ቅድሚያ ቢሰጥ ከክልላቸው ውጭ በተለይ በከተሞች በብዛት የሰፈሩት አማርኛ በሃገሪቱ የፖለቲካ አውድ ላይ ብቅብቅ ሊሉ ይችላሉ ብሎ ያስባል። በመሆኑም ኢህአዴግ ዘርን ማዕከል ያደረገውን የቡድን መብትን የማቀንቀን ዘይቤውን ይቀይራል ብሎ ማሰብ በመሬት ባለቤትነት ላይ ያለውን አቋም ይቀይራል ብሎ እንደማሰብ ነው። ለዚህ የኢህአዴግ መልስ ያው በመቃብራ ላይ ነው የሚል አቋሜን ከምቀይር ብምት ይሻለኛል የሚለውን አቋሙን በሾርኔ ሚገልፅበት ክርክር መሆኑ ይታወቃል።

የቡድን እና የግለሰብ መብትን በተመለከተ አህአዴግ የሚያራመደውን አቋም «የነፍጠኛውን ስርአት ማንሰራራት» አጥብቀው የሚፈሩ አንዳንድ ብሄር-ተኮር ተቃዋሚ ፓርቲዎችም ይጋሩታል። በ1997 ምርጫ ቅስቀሳ ቅንጅትን ከምትመርጡ አህአዴግን ምረጡ ያስባለውም ይሄው አማራጭ የመፍራቱ የጋራ ዝንባሌ ነው። ይህ አንዳንድ ተቃዋሚዎችም ሚጋራት የአህአዴግ አቋም ከዲሞክራሲዊ አስተሳሰብ ያፈነገጠ ነው። በዲሞክራሲያዊ እሳቤ የአንድ ሃገር ዜጎች በሃገራቸው ፖለቲካዊ ሁኔታ በንቃት ለመሳተፍ የሚያስችለውን የመምረጥ እና የመመረጥ እድል ለማግኘት የሚጠበቅባቸው የአዋቂነት እድሜ (አብዛኛው ከ18-25 አመት) ላይ መድረስ፣ ክልላ አካባቢ ለሚመጡ ዜጎች ደግሞ በአካባቢው ለተወሰነ አመት (አብዛኛውን ጊዜ 2-5 አመት) መኖር እንጂ ከአንድ ብሄር መወለድ ወይም አለመወለድ አይደለም።

ከላይ እንደተገለጸው በሃገራችን የተዘረጋው የብሄር ፖለቲካ በሃገራዊ ምርጫ ወቅት በምርጫ ሚወዳደሩ ዜጎች አካባቢው ተወላጆች እንዲሆኑ አድርጓል። ይህ አካሄድ ከዘመንኛው የዲሞክራሲ አግላይ ያለመሆን (Impartiality of Democracy) መርህ ጋር ይጋጫል። ስለሆነም ከተወለዱበት ቦታ ራቅ ብለው የሄዱ ዜጎች እድሜቸው ለመምረጥ እና መመረጥ በደርሰው፣ በአካባቢው የቋሚ የኗሪነት ሁኔታዎችን (eneterance of permanent residence) ቢያሟሉም የመምረጥ እንጂ የመመረጥ መብታቸው የተረጋገጠ አይደለም። ይህ ማለት ከትውልድ ቀያቸው የራቁ ሰዎች ዜጎች ህገ-መንግስቱ የሰጣቸውን የመምረጥ መመረጥ መብት የሚጠቀሙበት በግማሽ ነው ማለት ነው። ይህ አካሄድን ከዘመናዊው የዲሞክራሲ መርህ ይልቅ ሰብ በእየፈለገ ዜጎችን ከተሳትፎ ያገል ወደ ነበረው የጥንታዊት ግሪክን ዲሞክራሲ ወደ መጠጋጋቱ ይሄዳል።

የብሄር ፖለቲካችን ከሰብዐዊ መብት ሸንፋ

ሃገራችን እ.ኤ.አ በ1948 ዓ.ም የተረቀቀውን ባለሰላሳ አንቀፅ አለማቀፍ የሰብዐ መብት ጥበቃ አዋጅ ተቀብላ የ1995ቱ ህገ-መንግስቷ አካል አድርጋለች። በመርህ ደረጃ ሰብአዊ መብቶች ለሁሉም ሰብአዊ ፍጡር በጅምላ የሚሰጡ፣ ማይገለሱ፣ በሰዎች ማህበራዊም ሆነ ኢኮኖሚያዊ ደረጃ የማይወሰኑ፣ በማንኛውም ሁኔታ እና ቦታ ላሉ ሰብአዊ ፍጡራን ሁሉ የሚሰጡ ወዘተ ናቸው ቢባልም በተግባር ግን የሰውልጆች ሰብአዊ መብቶች የመከበር ጉዳይ በሚያስተዳድራቸው መንግስት ዲሞክራሲያዊ የመሆን እና ያለመሆን ተፈጥሮ

ሲወሰን ይታያል። መንግስታት ዲሞክራሲያዊ በሆኑ መጠን የዜጎችን ሰብዐዊ መብት የማክበራቸው ነገርም የተሻለ የሚሆን ሲሆን የመንግስት አስተዳደር ዲሞክራሲያዊ ባልሆነ ቁጥር የሰብዐዊ መብት ጥሰቱም በባውልክ ያይላል። ለዚህ የሃገራችንም ማስረጃ ልትሆን ትችላለች።

ለሰብአዊ መብቶች ትኩረት የሰጠ ህገመንግስት በማርቀቁ ረገድ አህአዴግ ከቀደምቶቹ የተሻለ ነው። በድል መባቻ በነበረው የመንግስትነቱ የመጀመሪያ አመታት የተሻለ ዲሞክራሲያዊ አስተዳደርን የመዘርጋት ዝንባሌ ነበረው እና የሰብአዊ መብት እያያዙም በጎ የሚባል ነበር። ውሎ አድሮ ዲሞክራሲያዊነቱን በልማታነት መተካት ሲጀምር ግን የሰብአዊ መብቶች ጥሰቱም እያየለ መጣ። ዜጎች ተፈጥሮ የለገላቸውን የማሰላለስ ፀጋ ተጠቅመው እንደመረዳታቸው መጠን ሃሳባቸውን ለሌሎች ለማዘፈል ሲፅፉ ወይም ሲናገሩ፣ ድጋፋቸውን እና ተቃውሟቸውን ሲገልፁ አህአዴግ ቁጣ ቁጣ ይለው ያዘ። ዲሞክራሲያዊነቱ እደር እንደጥላ ሲሸሸው ደግሞ ጭራሽ ባልታጠቁ ዜጎች ላይ የጥይት በረዶ ማውረድ ጀመረ። ሰው የማይለየው ጥይት ደግሞ ከምኑም የሌሎችን የህፃናትን ህይወት ጭምር ሲቀማ ዲሞክራሲያዊነቱ በአንዴ የክዳው አህአዴግ ሰብአዊነቱም አብሮ ሸሸውና ስለተፈጠረው ስህተት የመፀዕት ዝንባሌ እንኳን አልታየበትም። ጭራሽ ድረድረቱን ሃገርን ከነውጠኞች ጥፋት የማዳን ዐዳል አላብሶት ቁጭ አለ። ይሄኔ አህአዴግ በዲሞክራሲ እና ሰብአዊመብቶች መከበር ላይ ያለው ልክ ያልሆነ አቋም በቤትም በጎረቤት ዘንድም ገሃድ ሲወጣ ስልጣን ለማራዘም ፍቱን የሆነውን የብሄር ፖለቲካ አጥብቆ ያዘ።

የዜጎችን ሰብአዊም ሆነ ዲሞክራሲያዊ መብቶች ይዞታ ለማጤን የጅምላ ጉዞው የማይፈቅድለት የዘር ፖለቲካ ብብሄር ብሄር ብሄረሰቦች ስም አምባገነንነትን ለማስኬድ ምቹ ነው። የዜጎች ሰብአዊ መብቶች በህይወት የመኖር፣ ክቦታ ቦታ ተዘዋውሮ የመስራት እና የመማር፣ ንብረት ማፍራት ወዘተ የሚያካትት ቢሆንም በሃገራችን የሰፈነው ዘር ፖለቲካ ይህንን ሲከለክል ማየት ማየት የተለመደ ነው። እትብት ከተቀበረበት ርቆ የመሄዱ ናላጎት እየቀነሰ ሄዷል። ቀደም ብለው ከትውልድ ቀያቸው ራቅ ብለው የሄዱ ዜጎችም የሚኖሩት ሃገሩ ላይ እንዳለ ሰው ተዘናኝተው አይደለም። አንድ ካድሬ ደስ ያለው ቀን ወይም መንግስት መሬት ሚክራየው ተጃር ያገኘ ጊዜ ዜጎች ብዙ ከኖሩበት ቀየ መፈናቀላቸው እየበረከተ መጥቷል። በብሄራቸው ስም ስልጣን ላይ የተቆናጠጡ የየብሄሩ ልሂቃንም ቆምጎለት የሚሉትን

ብሄር ስም በጅምላ ያነሳሉ ይሆናል እንጂ ዜጎቹ በተናጠልም ሆነ በቡድን የሚደርስባቸው የሰብዓዊ መብት ጥሰቶች እንደሚያሳስቧቸው በርካቶች በስመ አማራ ከቤት ንብረታቸው ሲፈናቀሉ ጆሮው ላይ የተኛው ብእዴን፣ የጋምቤላ ህዝቦች ለአረብ እና ለህንድ ቱጃሮች ሲባል ቀያቸውን ለወቀው ሲጉላሉ ድምፁን ያጠፋው ጋህዴድ አብዮቶች ናቸው።

1.3 የዘር ፖለቲካ እና ማህበራዊ ኑሯችን

የአንድ ሃገር ፖለቲካዊ ስርአት በሃገሪቱን ሁለመና ላይ ተዕዕኖ የመፍጠር አቅሙ ከፍ ያለ ነው። ሃገር እያስተዳደረ ያለ የፖለቲካ ዘይቤ ነብራቁ በማህበራዊ ኑሮ ላይ ሲታይ ጊዜ አይወስድም። እንደ ኢትዮጵያችን ግላዊነት በማህበራዊነት ላይ መግንን ባልቻለበት ሃገር ቡተለይ ፖለቲካዊ ድባቡ በማህበራዊ መስተጋብሩ ላይ የሚያሳድረው ተዕዕኖ በጎ መሆኑን ካልቻለ ጉዳቱ ብዙ ይሆናል። ዘርን እና ቋንቋን ብቻ ማዕከል ያደረገው የፌዴራል ስርአታችን በማህበራዊ ኑሯችን እና የእለት ተዕለት መስተጋብራችን ላይ ትልቅ ተዕዕኖ አሳርፏል። ኢህአዴግ ወደ ስልጣን በመጣ ሰሞን ብዙ ዘመናትን የኖረው በእድር እና ዕቁብ ስር ህብረት የማድረጋችን ባህል ከጉርብተና እና ትውውቅ ይልቅ ዘር ተቋጥሮ፣ ሃረግ ተማዞ የሚደረግ አብሮነት ወደ መሆን አድልቶ ነበር። የእድር እና መሰል መረዳጃ ማህበራት ስሜያዎች እንደ ሃገራችን ክልሎች የዘር ወይ የቋንቋ ስም ተሰጥቷቸው ነበር። እድር እቁቦቹን የዘረኝነት ካባ ለማላበስ የተረጠበት ፍጥነት እንደአጀማመሩ ባለመቀጠሉ አሁን በተሻለ ሁኔታ ላይ ቢሆንም ቀርቷል ማለት ግን አይቻልም።

ለእቁብ እድሩ ያልደረሱ ወጣቶች ደግሞ ወዳጅ ጓደኝነታቸው በአመዛኙ ከወንዞቹው ልጆች የሚሆንበት አጋጣሚ ይበዛል። የወንዝን ልጅ ፈልጎ መወዳጀቱ በራሱ ጎጅ አይደለም። ችግሩ የወንዝ ልጆች ሲገናኙ ሌሎችን ጎሪጥ ማየት ሊከተል መቻሉ ነው። የራሳችንን ብሄር መውደድ ማክበራችን ሌሎች በመጥላት፣ በመፍራት እና በመጠራጠር ካልታደበ ልክ አልመስለን ብሏል። ይህ ሁሉ ሲዳመር ባዕዳንን ሲያስቀና የነበረው ኢትዮጵያዊ የመከባበር እና የመረዳዳት ልምዳችን ደስ በማያሰኝ የመጠባበቅ፣ የመጠራጠር እና የመፈራራት ድባብ ውስጥ ወድቋል።

ምን ይሻባል?

አሁን ያለንበት የብሄር ፖለቲካ የፈጠረብን ማህበራ-ፖለቲካዊ ድባብ ካለማው ያጠፋው ይብላል። በማይካድ መልኩ ስርዓቱ ከቀደሙት ስርዓቶች በተሻለ ሁኔታ በሃገሪቱ ያሉ ህዝቦች በአፍ መፍቻ ቋንቋቸው እንዲማሩ፣ ባህላቸውን እንዲያሳድጉ አድርጓል። በመከባበር ላይ የተመሰረተ አገራዊ አንድነት በመፍጠሩ ረገድ ግን ኢህአዴግ የፈጠረው ፖለቲካዊ ከባቢ ስኬታማ አይደለም። የዚህ ዋነኛ ምክንያት ደግሞ ለዘር ፖለቲካ የተሰጠው አላስፈላጊ ግዙፍ ቦታ ነው። ሁሉን ነገር በብሄር መነፅር ሚመሰክተው ኢህአዴግ ሃገሪቱን የተበተሏትን ችግሮች ሁሉ ለመፍታት የብሄር ጉዳይን ቀዳሚ ያደርጋል ይህ ደግሞ ከብዙዎቹ የዲሞክራሲ መርሆዎች ጋር እየተጋጨ የዲሞክራሲን ባህል መፍጠር አልተቻለም። ዲሞክራሲ ባላደገበት ሁኔታ ደግሞ ሁሉንም እንደማንነቱ ማስተናገድ የሚችል የሰለጠነ ፖለቲካዊ አስተዳደር መፍጠር የማይታሰብ ነው። በመሆኑም የሃገራችንን ብዙ ትናንሽ ችግሮችን ለመፍታት ትልቁ ፖለቲካዊ ክብብ በዲሞክራሲዊ አስተሳሰብ መቃኘት አለበት። ዘር ቋንቋው ምንም ይሆን ምን እያንዳንዱ ዜጋ ለዲሞክራሲ ወሳኝ የሆነውን ነፃነት መናፈቅ አለበት። ይህን ሲያደርግ ደግሞ የብሄሩን ነፃነት ሳይሆን አገራዊ ነፃነትን፣ የገጠን ተጋሪዎች ብቻ ሳይሆን የዜጎችን ሁሉ ሰብአዊ መብት መከበር ታላቢ ማድረግ አለበት። ምክንያቱም አንድ ሰፈርን ቀንብቦ ነፃ ማውጣት አይቻልም፤ ቢሞክር እንኳን ውጤቱ ምን እንደሆነ ኢህአዴግ ከፈጠረው አስተዳደር ያየነው ነው። ነፃነትን መሻት ዲሞክራሲዊ አስተዳደርን ለማምጣት ወሳኝ ምዕራፍ ነው። ዲሞክራሲ የሚሰፍነው ደግሞ ነፃነትን እና እኩልነትን የሚሾ ዜጎች በሚያደርጉት የሃሳብ ምስሰሎሽ የፈጠረው ህብረት እንጂ በዘር ተቃድሞ ጎሪጥ በመተያየት አይደለም። ዲሞክራሲን የመሻቱ የጋራ ግንዛቤ በሚፈጥረው ህብረት ሚደረግ ትግል ሁሉንም አይነት ጭቆና፣ አድሎ፣ ብልሽ አሰራሮች የመዋጋት አቅም ይኖረዋል እና ገዛቸውን ለሁሉም ዜጋ እኩል ነፃነት ወደሚያመጣው መንገድ መሆን አለበት። ይህን በማስመልከት ታላቁ የነፃነት ታጋይ ኔልሰን ማንዴላ ተናገሩት ንግግር ከላይ የተነሳንበትን ሃሳብ ያጠናክራል “freedom is indivisible To be free is not merely to cast off one's chains, but to live in a way that respects and enhances the freedom of others”.

1.4 የብሄረሰቦች ቀን በዓል፡ የብሄር ፖለቲካችን «ሰገነት»

ከ1998 ዓ.ም ጀምሮ በሃገራችን በየአመቱ በመከበር ላይ ያለው የብሄረሰቦች ቀን ለብሄረሰቦች ጥግ የደረሰ መብት የሰጠ ነው የሚባልልት ህገ-መንግስት በስራ ላይ የዋለበትን ቀን ጠብቆ ይከበራል። የበአሉ ተሳታፊዎችም መብታቸውን ተጎናፀፉ የተባሉት የሃገሪቱ ብሄሮች ወኪሎች ናቸው። ይህ የሆነው በኢህአዴግ ዘመን መንግስት የተባራው 1987ቱ ህገ-መንግስት ታይቶ በማይታወቅ ሁኔታ ለሃገሪቱ ብሄር ብሄረሰቦች የራሱን እድል በራስ መወሰን ካስፈለገም እስከ መገንጠል የሚደርስ መብት መስጠቱ በመንግስት በኩል ታላቅ ስኬት ተደርጎ ስለሚታሰብ ነው። ይህንኑ ለመዘከርም የብሄረሰቦች ቀን በሚል መጠሪያ አመታዊ የሆነ ተንኸ ፌስቲቫል ይዘጋጃል።

ከእርሱ በፊት በስልጣን ማማ ላይ በነበሩት ገዢዎች አስተዳደር የሃገሪቱ ብሄሮች ማንነት ተገቢው ክብር ሳይሰጠው ኖሯል ብሎ የሚያምነው ኢህአዴግ ጫካ የመግባቱ ዋነኛ መንስኤም ይሄው የብሄረሰቦች ጭቆና እንደሆነ ይናገራል። የሃገሪቱ ፈርጅ-ብዙ ችግር ምንጩ ይሄው ብሄርን ማዕከል ያደረገ ጭቆና ነው ብሎ ሲከራከር፤ የአማራውን ብሄር በተለይ ደግሞ የሸዋ አማራ በማለት ለሚጠራው ክፍል የጨቋኝነቱን ድርሻ ይሰጣል። የተቀሩትን ብሄረሰቦች ደግሞ ተጨቋኝ አድርጎ ይሰላቸውና እራሱን ታዳጊቸው አድርጎ ያቀርባል። ኢህአዴግ ጨቋኝ የሚላቸው የሸዋ አማራዎች የመሰረቱት አስተዳደር መነሻውን የሚያደርገው ከአንክበሩ ሳህለስላሴ (አሄ ምኒልክ አያት) ቤተሰብ ነው ይላል «ዲሞክራሲያዊ አንድነት በኢትዮጵያ» በሚል ርዕስ ኢህአዴግ በ 1998 ያሳተመው ድርሳን።

የሃገሪቱ ችግር ዘርን ያማከለ ጭቆና ነው ከተባለ እና የሸዋ መኳንንት ደግሞ የጨቋኝነቱን ጦስ እንደሚወስዱ ከተነገረ፤ በኢህአዴግ ክርክር የሃገራችን ህልቆ መሳፍርት ችግር ሁሉ ምንጭ ነው የሚባልለት ብሄርን ማእከል ያደረገ ጭቆና እድሜው ከዘመን መሳፍንት ማክተም በኋላ ከመጣው ከዘመናዊው የሃገራችን ታሪክ መባቻ ጀምሮ የሚቆጠር ነው ማለት ነው። ምክንያቱም ሳህለስላሴ የሸዋ አካባቢያዊ መሪ ሆነው ብቅ ያሉት በዚሁ ዘመን ስለሆነ ነው። ይህ አንድ ወሳኝ ጥያቄ ያስነሳል። የብሄር ጭቆናው የተጀመረው በሳህለስላሴ ቤተሰብ ወደ ፖለቲካ ጨዋታው መምጣት ከሆነ እና የሃገሪቱ ችግር ደግሞ ይሄው የሸዋ መኳንንት ያመጡት የብሄር ጭቆና ከሆነ፤ ከዛ

በፊት ሃገሪቱ የነበረችበት ውጥንቅጥ ምክንያቱ ምንድን ነው ሊባል ነው? ይህን ወሳኝ ጥያቄ ለመሸሽ ኢህአዴግ ሃገሪቱ ራሷ የመቶ አመት ብላቱና ናት ሲል ኖሯል። ከዚህ ጋር በማይገናኝ መልኩ ደግሞ ኢትዮጵያ በራሷ የዘመን ቀመር ሁለት ሺህ ዘመናትን ስትቆጥር ኖራለች በማለት በዮንሴን፤ ሪሃናን፤ ኢኮንን የመሰሉ አለማቀፍ ዳክረኞችን ያሳተፈ ታላቅ ፌሽታ አድርጎ ነበር። ሆኖም ቀረ ኢህአዴግ በዚህ ክርክር ገፍቶ፤ የብሄረሰቦችን ጉዳይ ከአውቀት እና ብቃት ሳይቀር አስቀድሞት የፖለቲካ ዘይቤው ዋና አድርጎት ተጉዟል። የዲሞክራሲ እና ሰብአዊ መብቶችን ጉዳይ እያደር ቻለ የሚለው ኢህአዴግ የብሄረሰብን ጉዳይ ግን ከቀን ቀን የሚያጠብቀው እንጂ ቻለ የሚለው አልሆነም። በየአመቱ ብዙ ነዋይ ተመድቦለት እና ከብዙ ቀናት ቀደም ብሎ የፕሮፖጋንዳ ክፍተኛ ትኩረት ተሰጥቶት ሽብርብ የሚባልለት የብሄረሰቦች ቀን አካባቢ ድባብ ኢህአዴግ ለብሄረሰቦች ጉዳይ ያለውን ቀዳሚ ትኩረት ያመለክታል። ይህ ደግሞ የስልጣንን እድሜ ከማራዘም ጋርም ጥብቅ ቁርኝት አለው።

ስምን 1998 ተመረጠ?

በ1998 ዓ.ም በድንገት መከበር የጀመረው የብሄረሰቦች ቀን በአል አሁን በሃገራችን በስራ ላይ ያለው ህገ-መንግስት በስራ ላይ የዋለበትን ቀን ለማሰብ ሲባል ሚደረግ ነው የሚለው ነገር የማይመልሰው አንድ ጥያቄ አለ። በ1987 ዓ.ም ስራ ላይ የዋለውን ህገ-መንግስት ታሳቢ ለማድረግ ከ11 አመታት በኋላ በ1998 ዓ.ም እንዲከበር የተፈለገበት ምክንያት ከመንግስት በኩል በግልፅ ተነግሮ አያውቅም። ህገ-መንግስቱ በስራ-ላይ የዋለበትን ቀን ማክበር አስፈላጊ ነው ተብሎ ከታመነበት መከበር የነበረበት ህገ ተፈጻሚ በሆነባቸው ቅርብ አመታት መሆን ነበረበት እንጂ 11 አመትን ያህል ረዥም ዘመን ካለፈ በኋላ ድንገት ማክበሩ ግር ይላል። የሆነው ሆኖ ኢህአዴግ ምን እንዳሳለበው ባይታወቅም ህገ-መንግስቱ ስራ-ላይ በዋለ በ11ኛ አመቱ ለህገ-መንግስቱ የተፈጻሚነት ልደት ቅልጥ ባለ ዳክራ ይከበር ዘንድ ወደድኩ ብሎ ሳያሰልስ ማክበር ከጀመረ እነሆ ዘጠነኛ አመት ሊሆነው ነው።

ኢህአዴግ በግልፅ አይናገረው እንጂ የ1997ቱ ምርጫ ያመጣው ድንጋጤ የብሄረሰቦችን ቀን እንዲያከብር ካደረጉት ዋነኛ ምክንያቶች አንዱ ሳይሆን አይቀርም። ይህ ሃገራዊ ምርጫ የኢህአዴግን ነገረ-ሰራ በብዙ መልኩ

እንዲለዋወጥ አድርጎታል። ከለውጦቹ አንዱ ሲያጣጥለው የነበረውን ኢትዮጵያዊ ብሄርተኝነት መልሶ ማወዳደሱ ነው። ለዚህ መንስኤው ኢህአዴግን ያስደነገጠው የትንጅት ድል ሚስጥሩ ኢትዮጵያዊነትን ማቀንቀኑ ነው ተብሎ በገዢው ፓርቲ ዘንድ በመታሰቡ ነው። ኢህአዴግ ይህን ዝንባሌውን የባንዲራ እና የብሄረሰቦችን ቀን ማክበርን ጨምሮ በብዙ አጋጣሚዎች ይገልፀዋል። የአክላፍ ብሄሮች ወኪሎች ከሃገሪቱ ክፍል በአንዱ ተገናኝተው፣ የብሄረሰባቸውን ዳንስ እና መብቃ አሳይተው፣ እሱን ሲጨርሱ ደግሞ በትልቅ ጀበና የተራሳ ቡና ጠጥተው፣ ጀበናውንም በጊነስ በኩል እንዲመዘገብ ተደርጎ ወደ የመጡበት እንዲመለሱ መሆኑ ብዙ ዘመን ሲጣጣል የነበረውን ኢትዮጵያዊ ብሄርተኝነት ስሜት የሚመልስ ትዕይንት ተደርጎ እየተወሰደ ነው። ይህን በዋናነት ያመጣው ደግሞ ህገ-መንግስቱ እንደሆነ መደጋገሙ በአሉ የሚከበርበት የህዳር ወር መንግስት የሚቆጣጠራቸው መገናኛ ብዙሃን ሰሞንኛ ዜማ ይሆናል።

ህገ-መንግስት መሃፍ የዲሞክራሲ ዋና የሆነውን የህግ የበላይነት ዕውን ለማድረግ አስፈላጊ ቢሆንም በቂ ሁኔታ ግን አይደለም። ኢህአዴግ ከፊትኞቹ መሪዎች በተሻለ በሰብአዊ መብቶች ላይ ትኩረት ያደረገ ህገ-መንግስት መሃፍ መልካም ጀምሮ ነው። ነገር ግን በሃገሪቱ ምንም ያህል ዘመናዊ አንቀጾች ያቀፈ ህገ-መንግስት ቢከተብም በመሬት ላይ ያለው እውነት ከተባራው ጋር ለየቅል ከሆነ አምባገነንነት ህገ-መንግስታዊነትን ያሸንፋል። የህግ የበላይነት በባለጊዜ ባለስልጣኖች ፈላጭ ቆራጭነት ይተካል፤ ለህግ መዝገብ ለባለጊዜዎች ታማኝ በመሆን ይተካና የመኖር ዋስትና ይደረጋል። ታማኝነቱ ላይ የበረታ በመውጣት መግባቱ ሁሉ ህጋዊ መሆን ላይጠበቅበት ይችላል። በተቃራኒው የተባራውን ህገ-መንግስት ተፈጻሚነት ተስፋ አድርጎ ህግ የሚፈቅድለትን መብት ልጠቀም ያለ ዜጋ ስሙ ይከፋል፤ እስር፣ ስደት፣ እንግልት የሚከተልበት ጊዜም ብዙ ነው። ይህን ሁሉ የምታስተናግደው ሃገራችን ምን የመሰለ ህገ-መንግስት እያላት፣ ስለህገመንግስታዊነት ሰርክ እያወራች፣ ህገ-መንግስቷ ገቢራዊ የሆነበትን ቀን ጥምቀትን በሚያስንቅ አባራ አሜሽ አመታዊ ጭፈራ እያከበረች ነው።

ኦርገን ዳንኪራ!

ኢህአዴግ ባልጠበቀው ሁኔታ የ1997ቱ ምርጫ በሚወደው ስልጣኑ ላይ ወጅብ እና እውሎ አብዝቶበት እንደ ነበር የሚታወቅ ነው። ገዢው ፓርቲ ራሱ በናዳ የመሰለው ህዝባዊ እንቅስቃሴ ስልጣኑን ባይቀማውም እንደብራ መብረቅ እንዳስደነገጠው ከምርጫው በኋላ ያደረግ ከነበረው የስልጠና ብዛት፣ የምልመላ መጣጣፍ እና በየምክንያቱ ይደረግ የነበረው የዳንኪራ ፕሮግራም አስረጅ ነው። ከዚህ ምርጫ በኋላ ዲሞክራሲዊነትን ለማለት ድፍረቱ የከዳው ኢህአዴግ ቀሪ ካርዱ የሆነውን የብሄረሰቦች ተራዳኪነቱን አበክሮ በመዘከሩ ላይ በርትቷል። ሶስተኛውን ሃገራዊ ምርጫ ተከትሎ መንግስት የወሰደውን አስራትን እና ግድያን የጨመረ አርምጃ ለማረሳሳት ከተደረጉ የድንገቱ ፕሮግራሞች አንዱ ነው የብሄረሰቦች ቀን በአል።

በድንገት የተጀመረው ብሄረሰቦችን ቀን የማክበሩ ነገር ከአመት አመት የፕሮግራም መሻሻል የማያደርግ፣ ዳንኪራ ረግጦ ለመለያየት ብቻ ያለመ የሚመስል በመሆኑ የሚወጣበትን ወጭ የሚመጥን ሃገራዊ ፋይዳ ያለው አይመስልም። የብሄረሰቦችን ቀን ለማክበር በየአመቱ ከሃገር ዳርቻ ወደ አንዱ የክልል የሚከፉት የበአሉ ታዳሚዎች የሚጠበቅባቸው የብሄራቸውን ጭፈራ መቻል ብቻ ሲሆን መንግስትም አጋጣሚውን ለፕሮፖጋንዳ ፍጆታው እንደ መልካም አጋጣሚ አድርጎ መቁጠሩን ቀጥሎበታል ነው።

ዲሞክራሲ ባልሰፈነበት፣ የሰብአዊ መብት ጥሰት በማያሳስብበት፣ ድህነት ጣራ በጎነበት ሃገር በየአመቱ እየተጠራፋ መጨፈር ከተለመደው የፕሮፖጋንዳ ግብአትነት ያለፈ ትርጉም ሰጭ ፋይዳ የለውም። የብሄር ብሄረሰቦች እኩልነት መገለጫም ይህ አይደለም። ነገር ግን ኢህአዴግ የስልጣኑን እድሜ የሚያስረዝምለት የመሰለውን ነገር ሁሉ ለማድረግ አይሰንፍምና በብሄር ብሄረሰቦች ስም ስልጣን ላይ ለመክራረም ሲል የወጣው ወጭ ይውጣ እንጂ ይህንን ፌሽታ የበዛበት በአል በየአመቱ ማክበሩ አይቀርም። ይህ ካልቀረ ታዲያ በአሉ ከዳንኪራ ባለፈ ባህልን ለኢኮኖሚ እድገት እና ዲሞክራሲ ግንባታ ለማዋል የሚቻልበትን መንገድ ለማሳየት አቅም ያላቸውን ክንዋኔዎች በያቅፍ ተሻይ ነበር።

በአመት አንዱ በሚከበረው የብሄረሰቦች ቀን በአል ላይ ካድሬ ዳንኪረኞችን ብቻ ከማሳተፍ የሃገሪቱን ባህል ለእድገት እና ስልጣኔ ከመጠቀም አንፃር

ግንዛቤ የሚያስጨበጡ ጥናታዊ ዕውቀቶችን የሚያቀርቡ ምሁራን ቢጋበዙ፤ ነገሩ ለህገ-መንግስቱ መታሰቢነው ከተባለ አይቀር ህገ-መንግስቱ በንድፈ ሃሳብ ለዜጎች ያገኘውን መብቶች ወደ መሬት በማውረዱ ረገድ የዜጎች ድርሻ ምን መሆኑን እንዳለበት ቢመክር፤ የምግብ ዋስትናን ከማረጋገጥ አንፃር እና አጠቃላይ ሃገራዊ ችግሮችን ከመፍታት አንፃር ባህል ምን ሚና እንዳለው የተለያዩ ብሄረሰቦችን ልምድ ቅዠተተ ሁኔታ የሚተነትኑ የጋራ ውይይቶች ቢደረጉ የወጣበትን/ ወጭ ባያክል እንኳን በአሉ የተወሰነ ሃገራዊ ፋይዳ ይኖረው ነበር። ነገር ግን የብሄረሰቦች ቀን መክበር ከጀመረ ወደ አስር አመት እየተጠጋው ቢሆንም የዳክራ ፕሮግራም ከማድረግ ባለፈ ይህን መሰል ቁም ነገር ሲሰራ አልታየም። በመሆኑም ሃገራችን ካልተረፋት ለበአሉ የምታወጣው በሚሊዮኖች የሚቆጠር ወጭ እና ዳክራ ብቻ የሆነው ፌስቲቫል የሚያመጣው ሃገራዊ ጥቅም ሲወዳደር ጉዳቱ ከጥቅሙ በአጀጉ ያይላል። ባህል ማለት ዳክራና አለባበስ ማለት ብቻ ባለመሆኑ ባህል ለሁለጉተናዊ እድገት ያለውን አስተዋፅኦ በማጉላቱ በኩልም ቢታሰብበት በጎ ነው።

ዙሪ ካስቀ ዘጋሳስ?

የብሄረሰቦች ቀን መክበር የጀመረው የብሄረሰቦች አምባ የሆነችው ደቡብ ክልል መዲና ባደረገችት ሃዋሳ ከተማ ነው። ከዛ በኋላ ወደ ሌሎች የክልል ከተሞች እንዲጓዝ ሆኗል። እንዲህ በዙሪት እየተከበረ ያለው በዓል የሃገሪቱን ዋና ከተሞች አዳርሶ ወደ መጨረሱ ተቃርቧል። ቀጥሎ ያለው ጥያቄ በዓሉ መክበር ያለበት እንዲህ አገር እስኪልያት እየተዘረ መሆኑ አለበት በሚለው እሳቤ ከተቀጠለ ዋነኞቹ የሃገራች ከተሞች ሁሉ በአሉን የማዘጋጀቱን እድል ካገኘ በኋላ ወዴት ሊኬድ ነው የሚለው ነው። ዋና ከተሞቹ ደግሞ ሁለተኛውን ዙር ለማዘጋጀት ሽርጉድ ሊሉ ነው ወይስ ፌሽታውን የሚመጥን አቅም ወዳላቸው የሆነ ከተሞች ጉዞ ሊሆን ነው? ያስበውን የሚያውቀው ሁሉ በእጁ የሆነው ኢህአዴግ ቢሆንም በግሌ የብሄረሰቦችን ቀን በሃገር ዳርቻ እየዞሩ፤ አእላፍ ህዝብ እያጋፉ ማክበሩ ከሃገራችን የኢኮኖሚ አቅም ጋር የሚሄድ አይመስለኝም። ለ 2007 የበአሉ አካባቢ ወደ 800 ሚሊዮን ብር የሚደርስ ገንዘብ እንደ ተመደበ ነው በመንግስት ሚዲያ የሚነገረው። ይህን ያህል ገንዘብ ያስፈለገው ከበአሉ ስፋት አንፃር ነው። ስለዚህ በአሉን ማክበሩ ሃገራዊ ትስስርን ያጠናክራል ተብሎ ቢታመንም ወጭው ለደሃዋ ሃገራችን ወገብ ቆራጭ ስለሚሆን መጠነኛ ሰው የሚካፈልበት የባህል ፌስቲቫል ነገር

ተደርጎ በገንዘቡ የችግረ-በቡዋ ሃገር ህዝቦች የጤና፤ የትምህርት እና ሌሎች አገልግሎቶች ተጠቃሚ እንዲሆኑበት ቢደረግ ማለፊያ ነበር። በአሉ በዙሪት የሚከበር መሆኑም ወጭውን የባለ ሳያንፈው አልቀረም። ከመጀመሪያው እየዞሩ ማክበሩ ለምን እንደሆነ ግልጽ ባይሆንም፤ መንግስት እየዞሩ ከማክበሩ የሚገኝ ጥቅም አለ ብሎ ካመነ የክልልም ሆነ የሃገሪቱን ዋና ከተሞች አዳርሶ ወደ መጨረሱ ነውና ከዚህ በኋላ አንድ የማክበሪያ ቦታ ወስኖ፤ ፌሽታውንም በልክ አድርጎ ቢያከብረው የሃገሪቱ ገንዘብም ቤት ያድራል፤ ወጭውንም የበለጠ ትርጉም ባለው ጉዳይ ላይ ማዋል ይቻላል።

1.5 ሉላዊነት፣ አስማቀፍ ዜግነት እና የብሄር ፖለቲካችን

አለምን ወደ ትንሽ መንደርነት እንደቀየረ የሚነገርለት ሉላዊነት (Globalization) ጅማረው ከጥንት ቢሆንም በዘመናዊ ፖለቲከኞች በንድ አዘውትሮ መነሳት የጀመረው ከሁለተኛው የአለም ጦርነት ማክተም በኋላ ነው። ሉላዊነት በየትኛውም የአለም ዳርቻ የሚኖሩ ህዝቦች ያላቸው መስተጋብር እንዲጨምር የረዳ ክስተት ነው። እየጨመረ የመጣው የሉላዊነት ተፅዕኖ የሃገሮችን ፖለቲካዊ ድንበር ትርጉም እያደር እያደበዘበው መጥቷል። በዚህ ምክንያት የአንድ ሃገር ህዝብ ከአንድ ሀገሩ ዜግነት ተጨማሪ የአለም አቀፉ ማህበረሰብም አባል እንዲሆን አድርጎታል። አለማቀፍ ዜግነት (Global Citizenship) የሚለው ፅንሰ ሃሳብ መፍለቂያም ይሄው የሰዎች በአንድም በሌላ የአለም አቀፍ ዜግነት እንዲኖራቸው በማድረጉ ነው። ትስስሮች ፖለቲካዊ፣ ኢኮኖሚያዊ፣ ባህላዊ ሊሆን ይችላል። የአለም አቀፍ ፖለቲካ እና ኢኮኖሚ ጉዳይ እምብዛም ጆሮውን የማይስበው አብዛኛው የሃገራችን ወጣት እርግጠኛ ለመሆን በሚያስደፍር ሁኔታ የአንድ የአውሮፓ ፕሪሚየር ሊግ ደጋፊ፤ ስለ አለማችን ታላላቅ ክለቦች አብዝቶ የሚሰማ፤ ሚያነብ፤ የሚተነትን ነው። ይህ እንግዲህ በባህል በኩል የሚያልፍ ዓለምአቀፍ ትስስርሽ ሲሆን የኳስ ፍቅር የተከለው ዓለማቀፋዊ ዜግነት ሊባል ይችላል። በሃገራችን የተንሰራፋው የኳስ ፍቅር የአብዛኛውን ወጣት አለማቀፍ ዜግነት ከኳስ ጋር የተቆራኘ ቢያደርገውም ዓለማቀፋ ዜግነት የሚገለጥባቸው መንገዶች በርካታ ናቸው። በቴክኖሎጂ መራቀቅ ሳቢያ በኋላም የዓለም ዳርቻ የተከሰተ ክፉም ሆነ በጎ ክስተት በትብብር ሰከንዶች ውስጥ የተቀረው ዓለም መነጋገሪያ አጀንዳ ይሆናል። የተራቀቁት የሳተላይት መገናኛ ዘዴዎች የአለምን ማህበረሰብ በማቀራረብ ከሃገሩ ዜግነት በተጨማሪ አለማቀፍ ዜግነት እንዲያገኝ አድርገውታል።

አለማቀፍ ዜግነት ምንድን ነው?

አለማቀፍ ዜግነት የትውልድ እድገት ቦታን፣ ቋንቋ ዘር ባህልን ትኩረት ባላደረገ መልኩ ስለ ሰው ልጆች ሁሉ ሰብአዊ መብት መከበር በመቆም፣ የሰው ልጆችን ልዩነት እና እኩልነት አምኖ የሁሉንም ማንነት በማክበር፣ ሰብአዊ ፍጡርን ሁሉ ለመርዳት በመዘጋጀት፣ ስለፍትህ በመሞገት፣ ግጭትን በሰላም ለመፍታት ባለ ዝግጅት፣ አገራዊ እና አለማቀፍዊ ሁኔታዎች በመከታተል ወዘተ እንደሚገለፅ “People in Need” የተባለ ግብረ ሰናይ ድርጅት “why Global Citizenship?” በሚል ርዕስ ያዘጋጀው ዕሁፍ ያበራራል። ዕሁፉ አለማቀፍዊ ዜግነትን ከበጎ አስተሳሰብ እና መልካም ስብዕና ጋር ያያይዘዋል። ሰብአዊ ፍጡርን ሁሉ እኩል ማየት፣ ለመርዳት መዘጋጀት፣ ስለ ፍትህ መንገድ መቆጨት፣ ወዘተ ባህሪያት የሰው ልጅ ለራሱ ወይም ለቋንቋ፣ ባህል፣ ግዛት ተጋሪዎች ብቻ ከማሰብ ከፍ ወዳለው የሰብአዊነት ማማ መመንደግን ያሳያል። oxfam የተባለው ድርጅት “cool planet” በሚል ርዕስ ባሰራጨው ዕሁፍ እንደሚገልፀው የዚህ አይነት ስብዕና ባለቤቶች በየትኛውም የአለም ዳርቻ የሚከሰት የሰብአዊ ፍጡራን ችግር ያሳስባቸዋል። ሰው ሰራሽም ሆነ የተፈጥሮ አደጋ በወለዳቸው ችግሮች ላይ ያሉ ሰብአዊ ፍጡራንን ለመርዳት የተጎደዎቹ ሰው መሆን ብቻ ብቂ ነው። ይህ አይነቱን በጎ አስተሳሰብ ወደ ገቢራዊነት ለመቀየር የተለያዩ አለማቀፍ ተቋማት እና ማህበራት ይቋቋማሉ። ከሁለተኛው የአለም ጦርነት በኋላ በተለይ አለም አቀፍ ተቋማትን መስርቶ ስለ አለም ህዝብ ሁለንተናዊ ችግሮች ተቋማዊነት ባለው ሁኔታ መሞገቱ ፈለግ እየተስፋፋ ነው።

የአለም አቀፍ ዜግነት አስተሳሰብ የበለጠ የሚጠቅመው በብዙ ማህበራ ፖለቲካዊ እና ኢኮኖሚያዊ ችግር ውስጥ ሚገኙትን ሶስተኛው አለም ሃገራት ነው። እነዚህ ሃገራት ዲሞክራሲ ያላደገባቸው በመሆናቸው አለመግባባቶች ወደ ጦርነት የሚያድጉበት እድል ሰፊ ነው። ጦርነቱ ደግሞ ስደት፣ መፈናቀል፣ የህይወት መጥፋት አይነት ችግሮችን ይዞ ይመጣል። በእነዚህ ሃገራት የሚኖሩ ዜጎች ግልፅ ጦርነት በሌለበት ሁኔታም በዝ መንግስቶቻቸው ዲሞክራሲ የራቀው አስተዳደር ፍትህ የሚያጡበት፣ ሰብአዊ መብታቸው የሚረገጥበት አጋጣሚ ይበዛል። ይህን ከመሰለው ሰው ሰራሽ አደጋ በተጨማሪ ተፈጥሯዊ አደጋዎች ሲከሰቱ በታዲያ ሃገሮች ላይ የሚያስከትሉት ጉዳት ከአደገት ሃገሮች ላይ ይላል።

በዚህ ሁኔታ ላሉ ሃገሮች አፋጣኝ የነፍስ አድን ስራ የሚሰራው የአለም አቀፍ ዜግነት አስተሳሰብ የተነሳ ነው። ለዚህ ደግሞ ከዘር፣ ከባህል፣ ከመንደረኝነት አስተሳሰብ መዋጀትን ይጠይቃል። ከዘመነ ጋር ለመራመድም ወደዚህ አይነት አስተሳሰብ መግባት ወሳኝ እንደሆነ Oxfam የተባለው ድርጅት “Qualities of Global citizenship” በሚል ርዕስ ባዘጋጀው መጣጥፍ ይገልጻል። ከዚህ ወደ ጊዜ እየጨመረ ከመጣው ሉላዊነት ፈለግ ጋር አካሄድን ማስተካከል ከሃገርም ሆነ ከግለሰቦች የሚጠበቅ የውዴታ ግዴታ እየሆነ ነው። በሃገር ደረጃ ሃገራቱ ሉላዊነታቸው እንደተጠበቀ አለማቀፍ ህግጋትን ማክበር ይጠበቅባቸዋል። ዲሞክራሲ የዳበረባቸውን ሃገራት የሚመሩ መሪዎች ከሞላ ጎደል መሰረታዊ ዓለማቀፍ የሰብዓዊ መብትን የተመለከቱ አለማቀፍ ህግጋትን ስለሚያከብሩ ስለሰብአዊ መብት ከሚሞገቱ ተቋማት የከፋ ስሞታ ሲቀርብባቸው አይሰተዋልም።

የአለም አቀፍ ዜግነት ፋይዳ

የአለም አቀፍ ዜግነት አስተሳሰብ ስለሁሉም ሰብአዊ ፍጡራን መብት መከበር እና ስለፍትህ የሚሞገቱ ተቋማት እንዲመሰረቱ ረድቷል። በመሆኑም በአምባገነን መንግስት አገዛዝ ሰብአዊ መብታቸው ለሚረገጥ፣ በተፈጥሮ አደጋ ለሚጎዱ ወገኖች ዘር፣ ድንበር ሳይወሰነው ጨክታቸው እንዲሰማ፣ ችግራቸው መፍትሄ እንዲፈለግለት እየተደረገ ይገኛል። ሂውማ ራይትስ ዎች የተባለው ዓለም አቀፍ ስለ ሰብአዊ መብት ሞጋች ተቋም የሃገራችንን መንግስት ጨምሮ የራሳቸውን ህዝብ ሰብዓዊ መብት እክብረው የማያስከብሩ መንግስታትን በየጊዜው የሚሞገቱት ዓለም አቀፍ ዜግነት ባመጣው የሰብአዊነት ትስስር ነው። ጦርነት መፈናቀልን አስከትሎ ደጋግሞ በሚጎበኝት አፍሪካ የሚኖሩ ዜጎች ሲፈናቀሉ ልብስ እና ጉርስ የሚያቀርቡ ገብረ-ሰናይ ድርጅቶች ተጎደዎችን እንዲረዱ የሚያደርጋቸው ዓለማቀፍ ዜግነት ባመጣው ከመንደር አስተሳሰብ አለፍ ያለ የሰብአዊነት ስሜት ነው። በቅርቡ ለሃገራቸው ህዝቦች ያቃቱ የአፍሪካ አምባገነን መሪዎችን እና የጦር አበጋዮችን በሰብአዊ መብት ጥሰት እና የጦር ወንጀልኝነት እየከሰሰ ያለው ዓለም አቀፍ ፍርድቤት መግባት ሁሉ የአለም አቀፍ ዜግነት አስተሳሰብ ውጤት ነው።

እለም አቀፍ ዜግነት እና የብሄር ፖለቲካ ምን እና ምን

ዓለም አቀፍ ዜግነት አስተሳሰብ የሚገለፅ እንደ እንደ ሃገራዊ ዜግነት መታወቂያ ላይ የሚሳተፍ አይደለም። አስተሳሰቡ የአካባቢን ማህበረ-ፖለቲካ አውድ ከማወቅ፣ ፍትህን ከመሻት፣ ለሰብአዊነት ከሚሰጥ ክብር የሚነሳ ሆኖ ወደ ሃገር እና አለም አቀፍ ደረጃ የሚያድግ ነው። ነገር ግን አስተሳሰቡ በመነሻው የአካባቢያዊ ጉዳዮች ላይ ብቻ ተወስኖ ከቀረ ወደ አለምአቀፍ ዜግነት ደረጃ መድረስ ቀርቶ ሃገራዊ ዜግነት ላይ መድረስ እንኳን ተስኖት ብሄርተኝነት ላይ ሊቀር ይችላል። ይሄኔ ሀብረቱ ሁሉ ከወንዝ ልጆች፣ ከቋንቋ ተጋሪዎች፣ ከባህል ቢጢዎች ጋር ብቻ ይሆንና ስለ ሌላው ምንግዴ መሆን ይመጣል። የራስ ጎጥ ሰው በሰላም ውሎ ካደረ ከወንዝ ማዶ ላው ህዝብ እክል የዝሆን ጆሮ መስጠት ትክክል ተደርጎ ይወሰዳል። ሰብአዊነት በዘረኝነት ይተካል። ዜግነት ለጎጠኝነት እጅ ይሰጣል።

ይህን መሰሉ በይጤ ፌደራሊዝምን ከሚያራምደው ኢህአዴግ ወደስልጣን መምጣት በኋላ በሃገራችን ማህበረ-ፖለቲካዊ አውድ ተንሰራፍቷል። ከማህበራዊ ኑሮ አኳያ የቆየው ኢትዮጵያዊ የመረዳዳት ልማዳችን ወደ የወንዝ ልጅን ለይቶ መርዳት ዝቅ ብሏል። ሚቹ ጠ/ሚኒስተር መለስ ዜናዊ በጀኔራል ዊንጌት ትምህርትቤት ካሳለፉት የብላቴናነት ጊዜያቸው ጀምሮ ይህ ዝንባሌ እንደነበራቸው እና የትግራይ ተወላጅ ተማሪዎችን ለመርዳት የመሰረቱት የጥናት ቡድን እንደነበረ ስለ ሰውየው የተፃፉ በርካታ መፅሃፍት እና ስማቸውን አንስቶ የማይጠግበው ኢቲቪ ይመሰክራሉ። ህወሃት የተጠነሰሰበት ማህበረ ገበገበቲ ትግራይ ይባል የነበረው ማህበርም ከትግራይ የሆኑ የወንዝ ልጆች ተባደነው የፈጠሩት ማህበር ነበር። መነሻን ከአካባቢ ማድረግ ባይጠላም ነገሩን ሁሉ በወንዝኝነት ወስኖ ማስቀረት ሰብአዊነት አኮሰሶ ጎጠኝነትን ያስፋፋል። የትግራይ ተማሪዎችን በማስጠናት የተጀመረው የአቶ መለስ የጥናት ክብብ እያደር ሰፍቶ እርዳታ የሚፈልግን ኢትዮጵያዊ ሁሉ ለመርዳት እንዲችል ቢሆን መልካም ነበር።

በጀኔራል ዊንጌት ትምህርት ቤት በነበሩበት ጊዜ ባለው ማንነታቸው ሲያደርጉ የሚችሉትን መልካም ነገር ለወንዞቹው ልጆች ብቻ ያሰቡት አቶ መለስ ጠቅላይ ሚኒስተር ሆነው ሃገር የማስተዳደርን ታላቅ እድል ሲያገኙ የፈጠሩት ፖለቲካዊ ክባብ ሁሉም በየዘሩ ክረጢት እንዲገባ እና ስለ ሰፈሩ

ልጆች ብቻ እንዲያስብ ያደረገው አስተዋፅኦ ቀላል አይደለም። በመሆኑ የአለምአቀፍዊ ዜግነት አስተሳሰብን ማምጣት ቀርቶ ስለሃገራዊ ዜግነት ማሰብን ከባድ አድርጎብናል። ባንክ ስንመሰርት፣ ማህበር ስናቋቋም፣ ለልማት የሚውል መዋጮ ስናዋጣ ሁሉ ዘራችንን ፈልገን፣ ጎጣችንን ለይተን ሆኗል። ፓርቲ መስርተን ስለነፃነት ስንታገል ስለገጣችን ህዝቦች ብቻ የምናወራበት ጊዜ ይበሃል። ከጎጣችን ውጭ ያለው ህዝብ የደረሰ ቢደርስበት እምብዛም እያስደነግጠንም። ከመንደራችን ሰዎች ውጭ ስላሉ የሃገራችን ልጆች ችግር መስማት እንፈልገንምና ብሶታቸውን ጠቅሰን መሟገት እንችልም።

ይህ ልክፍታችን ጣራ እንደነሳ የምናደባት ብዙ አጋጣሚዎች ማንሳት ይቻላል። በቅርቡ መንግስታችን መሬትን ከማልማት ማክራየት ይሻለኛል ብሎ የጋምቤላን ለም መሬቶች ለባህር ማዶ ኢንቨስተሮች ሲያድል በመሬቱ ላይ የነበሩ ኢትዮጵያን ወደ ሌላ ቦታ እንዲዛወሩ ተደርጎ ነው። እነዚህ ወገኖች ቀያቸውን ለቀው ሲሂዱ ልትማን በማሰብ ደስ እያላቸው እንደተፈናቀሉ መንግስት አበክሮ ሲናገር በተቃውሞው ጎራም ቢሆን መሬቱ በርካሽ ስለመከየራቱ የተተቸውን ያህል ስለዜጎቹ እንግልት ብዙ አልተባለም። ይሄ ምናልባት በተቃውሞው ጎራ ቤኒሻንጉል ጉሙዝን ነፃ አወጣለሁ በሚል የተመዘገበ ፓርቲ ስለሌለ ይሆናል። በሃገራችን ስለቤኒሻንጉል ጉሙዝ ህዝብ ቆሜያለሁ የሚለው ብቸኛ ድርጅት በአጋርነት ኢህአዴግ ጉያ የተሻጠው ጋህዴን ብቻ በመሆኑ ቀያቸውን የለቀቁት ሰዎች ስለልማት ስለሆነ በሃሴት ላይ ናቸው ቢል የሚጠበቅ ነው። በተመሳሳይ ክጉራፈርዳ እና ከቤኒሻንጉል ጉሙዝ የአማራ ክልል ተወላጆች ናቸው የተባሉ በሽዎቹ የሚቆጠሩ ዜጎች ሲፈናቀሉ ብዙዎቹ የብሄር ፓርቲዎች ድምዳሜውን አላሰሙም። የዚህ ምክንያቱ ተፈናቃዮቹ የእነሱ ሰፈር ሰዎች አይደሉምና ከወንዞቹው ማዶ የሆነው ሁሉ የፓርቲዎቹ ጉዳይ እዳልሆነ የማለቡ ነገር ያመጣው ነው። እንደ ጋምቤላ ህዝብ ሁሉ በተቃውሞው ጎራ ስለአማራ ህዝብ ቆሜያለሁ የሚል ፓርቲ ባለመኖሩም ጭምር የዜጎቹ ከባድ ጉዳት እንደቀላል ተደብስብሶ ቀርቷል። ከጎዥው ፓርቲ ወገን የሆነው በአዴንም የቆምኩት በአማራ ክልል ላሉት አማሮች ብቻ ነው ሲል ገና ድሮ ቁርጡን ነግሮናልና ከዚህ ፓርቲ ምንም አይጠበቅም።

የተጠናወተን የወንዝኝነት አባዜ በንግዱ አለምም ይገለፃል። አሁን አሁን ትርፍን ታሳቢ እድርገው የሚቋቋሙ የንግድ ተቋማት በብዛት በወንዝ

ልጆች ህብረት የሚመሰረቱ ሲሆኑ በተቋማቱ የሚቀጠሩ ባለሙያዎችም ከዛው መንደር ቢሆኑ ይመረጣል። ተገልጋዩም የጎጡ ሰዎች የክፈቱትን የንግድ ድርጅት እያሰሰ የሚተምበት አጋጣሚ ብዙ ነው። ይህን ሁኔታ በግልፅ ለማየት ከቅርብ ጊዜ ወዲህ የሚመሰረቱ ባንኮችን ሁኔታ ማየት ይቻላል። እንትን ባንክ የአማርኛ ነው፤ ያኛው ደግሞ የትግራይም ነው፤ ይህ ኛው ደግሞ የኦሮሞዎች ነው፤ ከደቡብ የሆኑት ደግሞ ይህን ክፈቱ ሲባል መስማት የተለመደ ነው። የገነሩን እውነትነት የአንዳንዶቹ ባንኮች ስያሜዎችም ይጠቁማሉ። በንግድ አለም የተሰማራ ሰው መግዛት ከቻለ ሁሉ ጋር ህብረት መፍጠር ሲገባው ከወንዜ ልጅ ከስ ያልወጣ ገንዘ ይቅርብኝ እንደማለት የሚቃጣው ጉዟችን ሩቅ እያስከደንም። የበረኝነት ልክፍታቸውን ጣራ ላይ በመድረሱ የሃገራችን ምሁራንም በረኝነቱ ጋብ እንዲል ለህብረተሰቡ ምሁራዊ ምክንያታዊነትን የተላበሰ ግንዛቤ በመስጠጥ ፋንታ ዛብ ያጣውን አካባቢዊነት ሲያባብሱ ያጋጥማል። ብዙ ባለራቀ ወቅት እንደ ምሁር በቀይሽብር ካለቁት ወገኖች ውስጥ ለማገያገርሰንቱ ኦሮሞዎች ናቸው ሲሉ መናገራቸው የበርካታ ድህረ-ገጾች ዋነኛ ዜና ሆኖ ነበር። ቀይሽብር የተባለው የህዝባዊ መንግስትን መመስረት የጠየቁ ወገኖችን ሁሉ የገረፈ ክፉ ለበቅ ሆኖ ሳለ ስንት የአንድ ዘር ተወላጅ እንደሞቱ ለማስላት መነሳት አሳዛኝ ከመሆኑ ባሻገር እንደዋዛ የጀመረን የጎጠኝነት በሽታ ምን ያህል እንደጠናብን ያመለክታል። የዘር ሳይሆን የርዕዮተዓለም ዝምድናቸው ለተመሳሳይ ስቃይ እና ሞት የዳረጋቸውን ዜጎች ገድል በበረኝነት መነፅር አይቶ ለመነጣጠል መሞከር የትምህርት ጫፍላይ ከደረሰ ምሁር አይጠበቅም።

የተጠናወተን በረኝነት ምክንያታዊ እንዳንሆንም አድርጎናል። መውደድ መጥላታችን ሁሉ በጭፍን የሚሆንበት ሁኔታ ይበዛል። ከእኛ ዘር የሆነ ነው ብለን ያሰብነው ሰው የተናገረው ሁሉ ልክ ነው ብለን ከመቀበል አልፈን በምክንያታዊ መግት እንኳን እንዲተች አንፈልግም። ተቸው ሰው ከሌላ ዘር ከሆነ ደግሞ የሰዎችን መግት የብሄሮች ጦርነት ልናደርግ ይሞክረናል። ከአሁንም የስልጣ ዘመን ወዲህ ከምግብ ጉዳይ ቀጥሎ የኒሸርሊቲዎቻችን የሚያምሰው የዘር ግጭት መነሻው የግለሰቦች አለመግባባት መሆኑና አፍታም ሳይቆይ ወደ ብሄረሰቦች ፍልሚያ መቀየሩ ለዚህ እማኝ ነው። ከበረኝነታቸው ይልቅ ምክንያታዊነታቸው በልሶ ከራሳቸው ብሄር የሆነን ሰው የሚሞግቱ ወገኖች ከተነሱ ደግሞ እንደከሃዲ እየተቆጠሩ የውግዝ እርግማን መአት

ይወርድባቸዋል። ከትግራይ ተወልደው የህወሃትን ስህተቶች የሚተቹት አቶ አስገደ ገ/ስላሴ፤ አብረሃ ደስታ እና አስራት አብርሃም የሚወረድባቸው ውግዝ ከትግራይ ካሆልንት ተችዎች ጠንክር ሳይል አይቀርም። በእነዚህ ሰዎች ላይ የሚወርደው እርግማን «ከሃዲነታቸውን» የሚጠቅስ እንጂ ስህተታቸውን በምክንያታዊነት የሚሞግት አይደለም። በተመሳሳይ የብሄር ጥያቄን በተመለከተ በተሻለ ሁኔታ ለዘብተኛ እና ምክንያታዊ አቋም ያላቸው ጾ/ር መረራ ጉዲና በአብዛኞቹ የኦሮሞ ብሄርተኞች ዘንድ ሃሳባቸው በበጎ እንደማይታይ እና በዚህ ምክንያት ብዙ ዋጋ እንደከፈሉ «ሀይውቱ እና የኢትዮጵያ ምስቅልቅል ፖለቲካዊ ጉዞ» በሚል ርዕስ ባሳተሙት በመፅሃፋቸው ገልፀዋል።

የሰው ልጅ ተወልዶ ካደገበት አካባቢ ጋር ያለው መንፈሳዊ ቁርኝት ጥብቅ በመሆኑ ስለትውልድ ቦታው መበልፀግ፤ ስለባህሉ ማደግ ቢሰራ ክፋት የለውም፤ የሚጠበቅም ነው። ችግር የሚሆነው አስተሳሰቡ አዛው አካባቢው ላይ ቀርቶ ዜግን ዜግነቱ ካደረገው ነው። የአንድ ሃገር ዜጎች መሆናችንን አስረስቶ የጎረጥ የሚያስተያየንም ይሄው ዝግባሌያችን ነው። ውጤቱም ፖለቲካችንን ግራ አጋብቶ የሃገራችንን የንጋት ጊዜ አርቅብናል።

2.1 የሲቪክ ማህበራት ተፈጥሮ

የሲቪክ ማህበራት ዋና መለያ መንግስታዊ ያለመሆናቸው ነው። ይህ ማለት ግን ከመንግስት ጋር የሚያገናኛቸው ነገር የለም ማለት አይደለም። ማህበራቱ በአንድ ሃገር ውስጥ ለመንቀሳቀስ የሚያስችላቸውን ፈቃድ ከመስጠት/መከልከል ጀምሮ የማህበራቱን ሁለንተናዊ እንቅስቃሴ መከታተል የመንግስት ስልጣን እና ሃላፊነት ነው። በተጨማሪም ማህበራቱ የትኩረት አቅጣጫ አድርገው የሚሰሩት ስራ ከመንግስት ፖሊሲዎች የትኩረት አቅጣጫዎች ጋር ስምም መሆን አለባቸው። እነዚህ ሁኔታዎች ከተሟሉ በኋላ ግን ማህበራቱ ሚስሩትን ስራ ያለ መንግስት ቁጥጥር ጣልቃገብነት እና ጥበቅ ቁጥጥር ማድረግ ይችላሉ። መንግስታዊ ያልሆኑ የሚያስብላቸው ዋነኛ ምክንያትም ይህ ነው።

የማህበራቱ መንግስታዊ ያለመሆን ተፈጥሮ በብዙ መንገድ የሚገለፅ ሲሆን የበጀት ምንጫቸው ከመንግስት ያለመሆኑ አንዱ ነው። የሲቪክ ማህበራት የበጀት ምንጭ ለጋሽ ተቋማት/ግለሰቦች ወይም የአባላት መዋጮ ሊሆን ይችላል። የማህበራቱ አስተዳደራዊ መዋቅር፣ መተዳደሪያ ደምብ በቀጥታ በመንግስት ቁጥጥር ስር ያለመሆኑም ሌላው ማህበራቱን መንግስታዊ ያልሆኑ የሚያስብላቸው ገፅታቸው ነው። ዲሞክራሲ ባደገባቸው ሃገራት በሲቪክ ማህበራት ላይ የመንግስት ቀንበር ልዝብ ነው። ከላይ እንደተጠቀሰው ፈቃድ ከመስጠት፣ ማደስ፣ ተጨባጭ እነሄዳቸው ከአላማቸው ጋር ካልሄደ ደግሞ ፈቃዳቸውን እንደአስፈላጊነቱ ማገድ ወይ መከልከል፣ የአዲት ሪፖርታቸውን ከመከታተል ባለፈ ህልውናቸውንም ሆነ የቀን ተቀን እቅስቃሴያቸውን የሚያስተንጉል ነገር ከመንግስት በኩል አይደረግም።

ለትርፍ ያልተቋቋሙ መሆናቸውም ሌላው የሲቪክ ማህበራት መለያ ነው። የማህበራቱ ዋና አላማ ትርፋማነት ሳይሆን የሰፊውን ህዝብ የኑሮ ደረጃ ማሻሻል፣ ግንባቢውን ማሳደግ፣ ማህበራዊ አገልግሎቶችን መስጠት አይነት

በጎ አድራጎት የሚያደላበት ሥራ ይሠራሉ። አመሠራረታቸውም በአባላት በጎ ፈቃድ ላይ የሚመረክብ ነው።

ሶስተኛው እና ለብዙ ክርክር ተጋላጭ የሆነው ተፈጥሯቸው ከፖለቲካ አቋም ገለልተኛ መሆናቸው ነገር ነው። የሲቪክ ማህበራት ከፖለቲካ አቋም ገለልተኛ መሆን አለባቸው የሚለው ሃሳብ ትክክለኛ ትርጉም ማህበራቱ በምርጫ ተወዳድረው የመንግስት ስልጣን የመያዝ አላማ የላቸውም፣ በሃገራዊ ምርጫ ወቅት ከተፎካሪ ፓርቲዎች መሃል የተወሰነውን ለይተው የተለየ ወገንተኝነት አያሳዩም፣ እንደ ፖለቲካ ፓርቲዎች የፖለቲካ ፕሮግራም አይኖራቸውም ለማለት እንጂ ከማንኛውም የፖለቲካ እንቅስቃሴ የተገለሉ ናቸው ማለት አይደለም። ከተጠቀሱት ፖለቲካዊ አውዶች በመለስ ባሉት የፖለቲካ እንቅስቃሴዎች መሳተፍ ይችላሉ። በሰለጠነው አለም ሲቪክ ማህበራት በአንድ ሃገር ፖለቲካ ውስጥ ያላቸው ሚና ላቅ ያለ ነው። በምዕራቡ አለም እንደ ፀረ-የቀለም መድሎ፣ የየታ እኩልነት ወዘተ አይነት የሲቪል መብት እንቅስቃሴዎች በሲቪክ ማህበራት ጠንካራ ድጋፍ የተከናወነ እና ስኬት ያገኙ ናቸው። በእነዚህ ሃገራት የሲቪክ ማህበራት ህዝባዊ መግባባትን ከማምጣት፣ ጠቃሚ ማህበራዊ እሴቶችን ከመገንባት፣ ህዝባዊ ትስስርን ከመፍጠር አልፈው የመንግስት ለውጥን ከማገዝ አንፃር ትልቅ ሚና አላቸው። የቅርቡን ሁኔታ እንደ አስረጅ ብንወስድ እንኳን ትቂት አመታትን ቀደም ብሎ ተፋፍሞ የነበረው የዐረብ ሃገራት አብዮት በከፍተኛ ሁኔታ የሲቪክ ማህበራት ድጋፍ ነበረው።

ከላይ የተጠቀሱት ዋና ዋና መለያዎች ያሏቸው የሲቪክ ማህበራት ብዙውን ጊዜ አላማቸውን መሰረት በማድረግ ራስ አገዝ (Self-help Civic Organizations)፣ ምግባረ ሰናይ (Charity Civic Organizations) እና የማህበረሰብን ንቃትን ለማሳደግ የተቋቋሙ (Advocacy Civic Organizations) ተብለው በሶስት ዋና ዋና ክፍሎች ይከፈላሉ። ራስ አገዝ የሚባሉት የሲቪክ ማህበራት ተመሳሳይ ማህበራዊ ማንነት ያላቸው ሰዎች አብሮ ለማደግ እና ተመሳሳይ ችግሮቻቸውን ለማስወገድ የሚያስችሉ ሁኔታዎችን የሚፈጥሩባቸው ማህበራት ሲሆኑ መያዝ፣ ጾታን፣ እድሜን፣ ወዘተ ያማከሉ ማህበራት ናቸው። እቁብ፣ እድር፣ ደቦ፣ ማህበር የመሳሰሉ የሃገራችን የቆዩ የመተጋገህ ማህበራት ከዚህኛው ወጥን ይመደባሉ።

ምግባረ-ስናይ የሚባሉት ደግሞ የማህበረሰቡን ችግር የሚያቃልሉ አገልግሎቶች የሚሰጡ እና የተቸገሩ የህብረተሰብ ክፍሎችን የሚረዱ ናቸው። የማህበራዊ አገልግሎት አጥረት ባለባቸው ቦታዎች የትምህርት፣ የጤና፣ የንጹህ መጠጥ ውሃ አገልግሎት አቅርቦት፣ የምግብ እህል እርዳታ የሚያቀርቡ ተቋማት ምድባቸው ከዚህኛው አይነት ነው። ሶስተኛው እና በአምባገነን መንግስታት ዘንድ በአንክሮ የሚታው የሲቪክ ማህበራት አይነት የማህበረሰቡን ማህበራዊ ጥራት በማሳደግ እና ዲሞክራሲን ለማስፈን በሚያግዙ ክንዋኔዎች ላይ የሚሰራው ነው።

2.2 የሲቪክ ማህበራት ሚና

የሲቪክ ማህበራት በተቋቋሙለት አላማ መሰረት የተለያዩ ሚና ይኖራቸዋል። የሙያ ማህበራት እና ሌሎች ራስ አገዝ ማህበራት የአባላቸውን ማህበራዊ አካላት ሁኔታ እንዲሻሻል ይሰራሉ። እነዚህ ማህበራት የመንግስት ፖሊሲዎች ለአባላቸው ኑሮ መሻሻል እንዲመቹ ሆነው እንዲወጡላቸው ይወተውተውታሉ፣ የአባላቱ መብት የሚከበርበትን መንገድ ያመቻቻሉ። ይህ በማይሆንበት ሰዓት ፍላጎታቸው ይሟላ ዘንድ መንግስትን አጠንክረው ይሞግታሉ። በመሆኑም በማህበር ካልታቀፉ ባለሙያዎች፣ ሰራተኞች ወይም ሌላ የህብረተሰብ ክፍሎች ይልቅ በጠንካራ ማህበር ጥላ ስር ያሉቱ በተሻለ ሁኔታ መብታቸውን የማስከበር አቅም እና ተሰማኝነት አላቸው። መንግስት ስምዖ ለችግራቸው ተገዢውን መልስ የማይሰጥበት አጋባሚ ከተፈጠረም በማህበራቸው አማካይነት እንደ ሰላማዊ ሰልፍ፣ የአቋም መግለጫ፣ የስራ ማቆም አድማ አይነት ሰላማዊ መንገዶችን ተጠቅመው የመንግስትን ትኩረት ለማግኘት ይችላሉ። ማህበራት በዚህ መንገድ የአባላቸውን መብት ሲያስከብሩ እግራ-መንገዳቸውን በሃገራቸው ዲሞክራሲ እንዲያድግ የሚያደርገውን መብትን የማወቅ እና የማስከበር ሚና እየተወጡ ነው። ለዚህ ነው የጠንካራ ማህበራት መኖር በአንድ ሃገር ውስጥ ዲሞክራሲን ለማሳደግ ለሚደረገው ጥረት ትልቅ ሚና አለው የሚባለው።

ማህበረሰቡን የማንቃት ዋና አላማ ይዘው የሚሰሩ የሲቪክ ማህበራት (Advocacy (Civic organizations) ከራስ አገዝ ማህበራት ላቅ ባለሁኔታ ዲሞክራሲን ከማስፈን አንፃር ትልቅ ሚና አላቸው። ምክንያቱም ከላይ እንደተጠቀሰው ራስ አገዝ የሲቪክ ማህበራት ዋነኛ ግባቸው የአባላቸውን ህይወት ማሻሻል

ስለሆነ በዋናነት ትኩረት የሚያደርጉት በአባላቸው ዲሞክራሲያዊ እና ሰብአዊ መብቶች መከበር እና የኑሮ መሻሻል ላይ ነው። ይህ ማለት ግን በሃገራቸው በሚደረገው ፖለቲካዊ ሁኔታ ላይ የድጋፍ ወይም የተቃውሞ ድምፅ ማስማት አይችሉም ማለት አይደለም። መንግስት የሰፊውን ህዝብ መብቶች የጣሰ በመሰላቸው ጊዜ ወይም መንግስት ህገ-መንግስቱን ጨምሮ ሌሎችን ህጎችን እንዳልከበረ በታያቸው ሰዓት ማህበራቱ ተቃውሟቸውን ይገልጻሉ። እንዲሁም መንግስት አበጀህ የሚያስብል ተግባር በሰራ ጊዜ ድጋፋቸውን የመግለፅ መብት አላቸው። ይህ ተግባራቸው የዲሞክራሲን ባህል ከማጎልበት አንፃር ጉልህ ሚና የሚጫወት ቢሆን ህብረተሰቡን የማቃትን ስራ ዋነኛ አላማቸው አድርገው የሚሰሩ የሲቪክ ማህበራት የዲሞክራሲን ባህል ከማሳደግ አንፃር ከራስ አገዝ የሲቪክ ማህበራት ላቅ ያለ ድርሻ አላቸው።

ማህበረሰባዊ ንቃትን እና ዲሞክራታይዜሽንን ለማስፋፋት ከሚሰሩ የሲቪክ ማህበራት ወገን የሆኑ ተቋማት በተለያዩ ማህበራዊ ዳራ ውስጥ ላሉ ህዝቦች መብታቸውን ያውቁ ዘንድ፣ አውቀውም የማስከበር ድፍረት እንዲያሳድጉ የሚያስችል የግንዛቤ ማስጨበጫ ትምህርቶችን ይሰጣሉ። በተለያዩ ምክንያት ለመብት ጥሰት ተጋላጭ ለሆኑ የህብረተሰብ ክፍሎች (ህፃናት፣ የእኩል ጉዳተኞች፣ ሴቶች...) ደግሞ መብታቸውን ያስከብሩ ዘንድ የገንዘብ እና የሙያ ድጋፍ ደርጋሉ። ይህን መሰሉ የተቋማቱ ተግባር ህፃናትን ጨምሮ በአንድ ሃገር ውስጥ የሚኖሩ ሁሉም የህብረተሰብ ክፍሎች መብታቸውን እንዲያውቁ ያደርጋልና ዜጎችም መብታቸውን ለማስከበር ንቁ ይሆናሉ። ይህ ደግሞ መንግስትን ጨምሮ የዜጎችን መብት ለመሸራረፍ ለሚሞክሩ ክፍሎች ታላቅ ተግዳሮት ነው። አምባገነን መንግስታት በተለይ ግንዛቤ በማስጨበጥ ስራ ላይ ከተሰማሩ የሲቪክ ማህበራት ጋር ከካባቸው የማይገናኝመውም ለዚህ ነው።

ለሰፊው ህዝብ መብቱን ከማሳወቁ ጎን ለጎን ማህበራቱ ዲሞክራሲን ከማስፈን እና የዜጎችን መብት አክብሮ ከማስከበር አንፃር የመንግስት አካሄድ እና ቁርጠኝነት ምን እንደሚመስል ተከታትለው ጉድለት ያለ ሲመስላቸው መንግስት አካሄዱን እንዲያስተካክል ያሰበባሉ፣ ይተቻሉ። ሃገራዊ ምርጫ ሲኖርም የምርጫውን አጠቃላይ ሂደት ተከታትለው ይታዘባሉ፣ ሪፖርትም ያደርጋሉ። በተጨማሪም የምርጫ ክርክሮች እና መሰል የውይይት መድረኮችን

ያዘጋጃሉ። የማህበራቱ ይህን መሰል ለዲሞክራታይዜሽን አስፈላጊ የሆኑ ስራዎችን መከወን የይስሙላ ምርጫ እና የታይታ ዲሞክራሲ በሚፈልጉ መንግስታት ዘንድ በበጎ አይን አይታይም።

በአምባገነን ወይም አስመሳይ ዲሞክራቲ መንግስታት ዘንድ የማይጠሉት የሲቪክ ማህበር አይነቶች በምግባረ-ሰናይ እና ልማት ተግባራት ላይ የተሰማሩት ናቸው። እነዚህ ማህበራት ትኩረት አድርገው የሚሰሩት እንደ ትምህርት፣ ጤና፣ የውሃ፣ የምግብ እና መሰል ማህበራዊ ግልጋሎቶችን ውሱን የኢኮኖሚ አቅም ላላቸው የህብረተሰብ ክፍሎች ማቅረብን ነው። ይህ ተግባራቸው በመጠኑ መንግስትንም የሚያግዝ ሲሆን የማህበራቱን አቅራቢዎች በልማት ላይ ያተኮረ ነው። በሚል አምባገነን መንግስታትም ብዙ አይጠሉትም። በምግባረ-ሰናይ ተግባር ላይ የሚሰማሩ የሲቪክ ማህበራት የድሃ ሃገራትን ዜጎች የኑሮ ሁኔታ ሚያሻሽሉ ቢሆን የሃገራቱን ህዝብ ኑሮ ደረጃ በመቀየር በኩል አምባገነን አምነት የሚጣልባቸው አይደሉም። በምትኩ በደሃ ሃገራት ህዝቦች ሰነ-ልቦና ውስጥ የአርዳታ ጠባቂነትን መጥፎ ቁራኛ ያሳድራሉ የሚል ነቀፌታ አለባቸው። የሆነው ሆኖ የስልጣናቸው ነገር ከሁሉ በላይ የሆነባቸው መፍቀሬ ስልጣን የአፍሪካ መንግስታት ለዚህኛው ነቀፋ ጆሮ አይሰጡም። ይልቅስ ከሌሎች የሲቪክ ማህበራት በላይ እነዚህኞቹን የልማት አጋር አድርገው ያስቧቸዋልና ለሌሎቹ አይነት ማህበራት የሚዘጋው በራቸው ለእነሱ ክፍት ይሆናል። ይህም የአምባገነን መንግስታትን ወንበር ተደላድሎ እንዲሰነብት ሲረዳ በሃገራቱ ዲሞክራሲ የሚመጣበትን ቀን ያርቀዋል።

2.3 የሲቪክ ማህበራት በኢትዮጵያ

በአንድ ሃገር ውስጥ የሲቪክ ማህበራት ሚና እንዲጎለብት ሃገሪቱ ዲሞክራሲን መገንባት ይጠበቅባታል። ዲሞክራሲያዊ መንግስታት የሲቪክ ማህበራትን ለሃገር ብልፅግና እንደ አጋዥ ሃይል ስለሚቆጥሯቸው ህልውናቸውን ይፈልጉታል። በተቃራኒው አምባገነን መንግስታት የሲቪክ ማህበራት በተለይ ፖለቲካዊ እንክፍታቸውን ነቅሰው የሚያሳጧቸው አድርገው ስለሚያስቡ ማህበራቱን ጠንካራ ህልውና አይወዱም።

ወደ ሃገራችን ሁኔታ ስንመጣ አጠቃላይነትን ፖለቲካዊ ታሪኳን የሚሸፍነው ዘመን ዲሞክራሲያዊ መንግስት ያልተመሰረተበት በመሆኑ ዘመናዊ የሲቪክ ማህበራት የሚያድጉበት ፖለቲካዊ ክባብ ለረዥም ዘመን ሳይፈጠር ኖሯል። ረዥም እድሜያስቆጠሩ እንደ አድርጎ እቁብ፣ ደቦ፣ ማህበር መሰሉ ኢኮኖሚያዊ እና ማህበራዊ ማህበራት የነበሩቢሆንም እርስበርስ ከመረዳዳት አልፈው በሃገር ፖለቲካዊ እና ማህበራዊ ጉዳዮች ውስጥ ጉልህ ሚና መጫወት ሳይችሉ ቆይተዋል።

ሃገሪቱን በማዘመን በኩል ብዙ ይሰራሉ ተብለው ተስፋ ተዋሉባቸው የነበሩት ተፈሪ መኮንን ወደ ስልጣን ከመጡ በኋላ ባደረጉት ሃገሪቱን የማዘመን ጥረት በትብብርም ቢሆን የከተማ ንእሽ ክበርቱው መደብ ብቅ ብቅ ማለት ሲጀምር በከተማ የሚኖሩ የወር ምንደኛ ሰራተኞች ማህበር ማቋቋም ከጀመሩበት ጊዜ አንስቶ ነው በሃገራችን የዘመናዊ ሲቪክ ማህበራት ጀመረ የሆነው። በወቅቱ በሃገሪቱ ጎላ ብለው ይታዩ የነበሩት የሲቪክ ማህበራትም እንደ የኢትዮጵያ መምህራን ማህበር እና የኢትዮጵያ ሰራተኞች ማህበር ያሉ ማህበራት ነበሩ። ዘመናዊ ትምህርቱን የማስፋፋቱ ጉዞ ሃገሪቱን የዩኒቨርሲቲ ባለቤት ካደረጋት በኋላም የዩኒቨርሲቲ ተማሪዎች ማህበር ተመሰረተ። «የማይጎለብ» «የማይደፈር» መለኮታዊ ስልጣን እንዳለው እየሰበከ ለዘመናት ስልጣን ላይ የኖረውን የሃገራችንን ዘውዳዊ አገዛዝ በመነቅነቁ እንቅስቃሴ እነዚህ የሙያ ማህበራት ጉልህ ድርሻ ነበራቸው። ሃገሪቱ በታላቅ የለውጥ ምጥ ላይ በነበረችበት በ1960ዎቹ አጋማሽ አመታት እነዚህ ማህበራት ለውጡን ገዢዎቹ በማድረግ በኩል ታላቅ አስተዋፅኦ የነበራቸው ሲሆን የቆመበት መሬት እየከዳው ለነበረው የዘውዳዊው አገዛዝ ደግሞ ማስፈራት ሆነው ነበር።

የማይቀረው የዘውዳዊው አገዛዝ መገርሰስ ገዢዎቹ ከሆነ በኋላም የሰራተኞች እና የመምህራን ማህበራት ድንገት ወደ ስልጣን የመጣውን የወታደር ቡድን እርምጃዎች በአንክሮ ይከታተሉ ነበር። ማህበራቱ በመሰረታዊነት የሙያ ማህበራት ቢሆኑም በንጉሱ የመጨረሻ የዙፋን ዘመናትም ሆነ በደርግ የስልጣን መባቻ ወቅት ያቀርቡት የሽረው ጥያቄ የማህበሩን አባላት ልዩ ፍላጎት ከማንበባረት በዘለለ በሃገሪቱ ፖለቲካ ሁኔታ ላይ መወሰድ የሚገባቸውን እርምጃዎች ነቅሶ በማውጣት በመንግስት ፊት አስቀምጠው ለተግባራዊነታቸው ይታገሉ እንደ ነበር አንዳርጋቸው አስገድ «በአጭር

የተቀጨ ረዥም ጉዞ» በሚለው መዕሃፉ ይዘረዝራል። የማህበራቱን ንቁ ክትትል እና ፖለቲካዊ ተሳትፎ እንደ በጎ ሁኔታ ለመረዳት አቅሙም ተፈጥሮውም የማይፈቅድለት ደርግ ስልጣን ላይ በወጣ ማግስት ከማህበራቱ ጋር እስጣገባ ውስጥ መግባቱን ክፍሉ ታደሰ «ያ ትውልድ» በሚል ርዕስ በዛሬው መዕሃፍ (ቅፅ 1) ላይ ያትታል።

የማህበራቱን ጥያቄ መመለስ የተሳነው ደርግ ማህበራቱን ማገዳ እና መሪዎቻቸውን ማሰፍን መረጠ። በዚህ መልክ ጠንካራቸውን ማህበራት አዳክሞ የሰርአቱ ባለሟሉች በሚዘውሯቸው ማህበራት ተካቸው። በመሆኑም ደርግ ስልጣን ላይ በቆየባቸው ዘመናት የሲቪክ ማህበራት ህልውና በሙያ ማህበራት እና በብቸኛው ፓርቲው የወጣት እና የሴት ክንፎች ብቻ ተወስኖ እንዲቀር አድርጓል። እነዚህ ማህበራትም እንደ ቀደምቶቻቸው ሃገራዊ ጉዳዮችን አንስቶ መንግስትን መሞገት ቀርቶ ቆሞንፋቸው ለሚሏቸውን የህብረተሰብ ክፍሎች መብት መከበር ለመታገል እንኳን ተስኟቸው አወዳሹ ለበዛው ወታደራዊ አምባገነን መንግስት ተጨማሪ የፕሮፖጋንዳ ነጋሪት ሆነው ቆይተዋል።

የመሻል ዘመን

ለሃገራችን የዲሞክራሲን ጭላንጭል በማሳየቱ ረገድ ኢህዴግ ከቀደምቶቹ የተሻለ ነው። በርግጥ ፓርቲው በጫካ ትግሉ ወቅት በዲሞክራሲ ስም ሲምል እንደ መኖሩ የሃገሪቱን ፖለቲካ ልንም ጨብጦ አለትነትን በጫንቃው ላይ ሲያደርግ ዲሞክራሲን ያሳድጋል ተብሎ ተጠብቆ ነበር። የሆነው እና የተጠበቀው ለየቅል ቢሆንም ምንም አልተደረገም ማለት ደግሞ ጭፍንነት ይሆናል። ኢህዴግ ከቀደምቶቹ በተሻለ ዲሞክራሲን ለመገንባት ካደረጋቸው ነገሮች አንዱ በፊት በሙያ እና በይጋ ማህበራት ብቻ ተገቦ የነበረውን የሲቪክ ማህበራት ህልውና በዛ ባለ አይነት እንዲኖሩ ማድረጉ እንደሆነ በተስፋየ አሰራ እና ባህሩ ዘውዴ አርትኦት የተደረገው “Civil Society at Cross Road Challenges and Prospects in Ethiopia” በሚል ርዕስ የታተመው መዕሃፍ ያትታል። በተለይ ከ1997ቱ ሃገራዊ ምርጫ በፊት በዲሞክራታይዜሽን፣ በመብት እና እኩልነት የሚሰሩትን ጨምሮ በርካት ያሉ ማህበራት ብቅ ብቅ ብለው ነበር። ከነዚህም ውስጥ አካላትን ኤይድ ኢትዮጵያ፣ ኢንተር አፍሪካ ግሩፕ፣ የኢትዮጵያ የህግ ባለሙያ ሴቶች ማህበር (EWLA) ህዝቡ መብቱን

አውቆ እንዲያስከብር ግንዛቤ ከማስጨበጥ፣ የብዙሃኑን የፖለቲካ ንቃት ከፍ፣ ከማድረግ እና ፍትህን ለሁሉም እንድትሆን ከማድረግ አንፃር እንደ አብነት ሚጠቀስ ስራ ሰርተዋል። የኢትዮጵያ የህግ ባለሙያ ሴቶች ማህበር መብታቸውን ለማስከበር የገንዘብ እና የአቅም ውስንነቶች ያሉባቸውን ሴቶች እና ህፃናት ፍትህ እንዲገኙ በሙያ በመርዳቱ በኩል ብዙ አበርክቶት የነበረው ተቋም ነው። በሶስተኛው ሃገራዊ ምርጫ ዋይማ በኢንተር አፍሪካ ግሩፕ እና በአዲስ አበባ የኒሽርሊቲ ትብብር ተዘጋጅቶ በቀጥታ ስርጭት ለህዝብ ቀርቦ የነበረውን ክርክር ማስታወስም በዲሞክራታይዜሽን በኩል የሲቪክ የማህበራት የሚኖራቸውን ሚና ለመረዳት አንድ ማሳያ ነው። ኢስመጉ በሚል ምህሃራ ቃል የሚታወቀው የሰብአዊ መብት ተከራካሪ ድርጅትም የዜጎች ሰብአዊ መብቶች በማስተማር፣ የመብት ጥሰት ሲከሰት በመቃወም እና በማጋለጥ ትልቅ ስራ ሲሰራ ቆይቷል። በተመሳሳይ የኢትዮጵያ መምህራን ማህበር ከአቶ ሙያ ማህበራት ላቅ ባለሁኔታ የአባላቱን መብት በማስጠበቅ እና በአንዳንድ ፖለቲካዊ ጉዳዮች ላይ አቋሙን በማሳወቅ በኩል ንቁ እንቅስቃሴ ሲያደርግ ቆይቷል።

መሻል ወደ መባስ

በዚህ መልክ ከኢህዴግ ወደ ስልጣን መምጣት በኋላ ባሉት ትቂት አመታት የሲቪክ ማህበራት የተሻለ እንቅስቃሴ ሲያደርጉ ቢቆዩም ቀን ሲገፉ የነበረው እንዳለ አልቀጠለም። በተለይ ከሶስተኛው ሃገራዊ ምርጫ በኋላ መብትን በማሳወቅ፣ ፍትህን በማስፈን፣ እኩልነትን በማስተማር እና በመሳሰሉት ፖለቲካዊ ጉዳዮች ዙሪያ የሚሰሩ የሲቪክ ማህበራትን ኢህዴግ አይናችሁ ላፈር ማለት ጀመረ። ይህ በተግባር ሲገለፅ ደግሞ ሲቪክ ማህበራት ዋና ሰዎችን ከፖለቲካ ፓርቲ አመራሮች ጋር ለቃትም እስር ቤት በመክተት፣ አሳሪ የሲቪክ ማህበራት ህግ በማውጣት ሆነ።

በ2000ዓ.ም የወጣው የሲቪክ ማህበራት ህጉ መንፈስ ማህበራቱን በበጀት አጥረት እግር ከወርች አስሮ በአስገራሚ ረቂቅ ሁኔታ ከጨዋታ ውጭ የሚያደርግ ነው። ህጉ በሃገሪቱ የሚንቀሳቀሱ ሲቪክ ማህበራትን የኢትዮጵያ ነዋሪዎች በጎ አድራጎት ማህበራት እና የኢትዮጵያ በጎ አድራጎት ማህበራት በማለት ከስማቸው ጀምሮ አደናጋሪ በሆነ ሁኔታ ለሁለት ከፍሏቸዋል። የኢትዮጵያ ነዋሪዎች በጎ አድራጎት ማህበራት የሚባሉት የበጀታቸውን 90% እና

በላይ ከውጭ ሃገር ማድረግ የሚችሉ ሲሆን በመብት፣ ዲሞክራቲያዊነት፣ እኩልነት ወዘተ አይነት የህዝብን ፖለቲካዊ ንቃት የመሟጫምሩ ስራዎችን መስራት አይችሉም። ይህን መስራት የሚችሉት የበጀታቸውን 90% እና በላይ ከሃገር ውስጥ ምንጮች የሚያገኙት እና የኢትዮጵያ በጎ አድራጎት ማህበራት በመባል የሚጠሩት ናቸው። በጠና ከመቶ ምንጫቸውን ከውጭ ሃገር ያደረጉ የሲቪክ ማህበራት መሳተፍ የሚችሉት ትምህርት፣ ጤና፣ የነፍስ አድን እርዳታ አቅርቦት በመሳሰሉ ተግባራት ላይ ብቻ ነው።

ህጉ ሌሎች አሳሪ አንቀጾች ቢኖሩትም የማህበራቱን ኢኮኖሚያዊ ዋስትና አካላቸው ህልውናቸውን በይበልጥ ያከሰመው ይሄኖው አንቀፅ ነው። ህጉን ባጠቃላይ እና ይህኖውን አንቀፅ በተለይ የመለስ ቤናዊ ቡልጣ ብልጥነት የሚደገፈው አምባገነን ፖለቲካዊ ማንነት ቱርፋት ነው ሲል ክርስቲያን ሞኒተር የተባለው ድህረገፅ ፌብረዋሪ 28, 2013 “Ethiopia makes help difficult for world donors advocating civil society, rights” በሚል ርዕስ ባወጣው ዕሁፍ አስነብሏል። ለዚህ «የአይበገሬው» አቶ መለስ ምላሽ ምዕራባዊን ፖለቲካቸውን የሚያስከዱት ያለውጭ ጣልቃገብነት እንደሆነው ሁሉ እኛም ፖለቲካችን በባዕድ ሃገር ገዝብ ጣልቃገብነት እንዲበጠበጥ እንፈልገን። በመብት፣ እኩልነት እና ናትህ ዙሪያ መስራት የሚፈልጉ ማህበራት የባጀት ምንጫቸውን ከሃገር ውስጥ ለጋሾች አድርገው መስራት ይችላሉ የከለከለ የለም በማለት ነገር የተለመደ እንዳያማህ ጥራውአይነት ተፈጥሮ ያለውን መልሳቸውን የሰጡት። ኢትዮጵያን በመሰለ ድሃ ሃገር ይህን አይነት የሃገር ውስጥ የባጀት ምንጭ እንደማይገኝ የተረዱት ምዕራባዊያን ታዲያ የአቶ መለስን የውጭ ጣልቃገብነትን ሳይሆን ዲሞክራሲን የመሸሻ ተልካሻ ምክንያት ይሉታል።

ይህ አይነቱ ማህበራቱን በኢኮኖሚያዊ መንገድ የማኮላሸት «ጥበብ» ጉልህ ስራ ይሰሩ የነበሩ የሲቪክ ማህበራትን ወደ አለመኖር ቀይሯቸዋል። በትብብር በመንቀሳቀስ ላይ ያለው የሰበአዊ መብት ተከራካሪው የቀድሞው ኢስመጉ ሲሆን የበጀት እጥረቱ ከኢስመጉ ወደ ሰመጉ አሳንሶት በመኖር እና በመጥፋት መሃል ይገኛል። ዝነኛው የኢትዮጵያ የህግ ባለሙያ ሌቶች ማህበርም ወደ አለመኖር ከተቀየሩት ወገን ነው። በማህበራቱ ላይ አምርሮ የተነሳው የአቶ መለስ አስተዳደር ባጀታቸውን ከውጭ አድርገው ከመብት፣ እኩልነት፣ ዲሞክራቲያዊነት ስራ ርቀው ያሉትን የሲቪክ ማህበራት

በየሶስት አመቱ ፈቃዳቸውን እንዲያሳድሱ ያደርጋል። ይህ አጭር ጊዜ ሁኔታቸው ያላማረውን ማህበራት ፈቃድ ባለማድረስ እድሜቸውን ለማሳጠር ተብሎ የተቀመረ ገዢው ፓርቲ ድንቅ ዘዴ እንደ ሆነ በምዕራባዊያን ዘንድ ሳይቀር የታወቀ ነው።

የዚህ አጠቃላይ ውጤት ድርምጃ ፖለቲካ እንደ ኮረንቲ ነው ሲል የኖረን ህዝብ መብቱን እንኳን እንዳያውቅ በሚያደርግ ክፉ ድንዝ ውስጥ ከቶት የሃገሪቱን ፖለቲካም የአምባገነኖች ድምፅ ብቻ የሚሰማበት በስህብ የሸሸ ሲያደርገው የሲቪክ ማህበራት እንቅስቃሴም «ልማት» ላይ ብቻ እንዲያተኩር ሆኗል።

ሙብትን ሳያውቁ ስማት?

ለአንድ ሃገር ምርታማነት ዜጎች በነፃነት የመኖር፣ የማሰብ መብታቸው መረጋገጥ እንዳለበት ምሁራን ይስማማሉ። ለዚህ ዝግጁነት ደግሞ በመሰረታዊነት ዜጎች ያሏቸውን መብቶች እንዲያውቁ ያስፈልጋል። የዜጎችን መብት በማሳወቁ ረገድ መንግስታዊ የሆነም ሆነ መንግስታዊ ያልሆነ ተቋማት ሚና ከፍተኛ ያለ ነውና ህልውናቸው አስፈላጊ ነው።

የዜጎች መብታቸውን በተገቢው ሁኔታ ማወቅ ለምርታማነታቸው የሚያበረክቱትን አስተዋዕክ በግልፅ ለማየት ወደ አንድ የሃገራችን አርሶአደር ቀየ በምናብ ብንሄድ አርሶ አደሩ ምርቱን ለማሳደግ በመንግስት የሚቀርበው የማዳበሪያ አቅርቦት አገልግሎት ተጠቃሚ እንዲሆን ከመንግስት በኩል ይመከራል ወይም ይገደዳል። በሌላ በኩል አርሶ አደሩ ከተሞክሮ ባገኘው አውቀቱ በመንግስት ከሚቀርብለት ማዳበሪያ ይልቅ ተፈጥሯዊ ተረፈ ምርቶችን ተጠቅሞ ሲያመርት የተሻለ እንደሚሆን ሊያምን እና ሊመርጥ ይችላል። በዚህ መሃል ላለ አርሶ አደር በመብትን በማሳወቅ ዙሪያ የሚሰሩ የሲቪክ ማህበራት (አርሶ አደሩ ጋ መድረስ የሚችሉበት ፖለቲካዊ ማዕቀፍ በሃገሪቱ ካለ) በዚህ ረገድ የአርሶ አደሩ ውሳኔ የመስጠት መብት ምን ያህል እንደሆነ እና እንዴት ትክክለኛ ውሳኔ መሰን እንደሚችል መንገድ የማሳየት እና ግንዛቤ የማስጨበጥ ሚና ይጫወታሉ። ይሄኔ አርሶ አደሩ ስለመብቱ ያለውን ግንዛቤ ተጠቅሞ ውሳኔ ያደርጋል እንጅ ሁሉ መንግስት ያለውን አሜን ላይል ይችላል። አርሶ አደሩ ሁሉ እሽ ያለማለት ደግሞ መንግስት እንደ ማዳበሪያ እና ምርጥ ዘር አቅርቦት ያሉ አርሶ አደሩን በፈለገው መንገድ

ለመንጃት የሚጠቀሙበትን አንዳንድም የሚያስገድድበትን መያዣ ሊያሳጣ ይችላልና በአርሶ አደሩ ታማኝነት ላይ እርግጠኛ መሆን አይቻልም። ይህ ደግሞ በምርጫ ጊዜም ሆነ በሌላ ፖለቲካዊ ጉዳዮች በግድም በውድም በማስፈራሪያም አርሶ አደሩን ከጎሳ ለማሰለፍ ያዳግተዋል። የዚህ አካሄድ መጨረሻ ስልጣንንም ችግር ላይ የሚጥል ሊሆን ይችላልና በተለይ አምባገነን መንግስታት ይህን አይነቱን የአርሶ አደሩን ንቃት አይፈልጉትም። በመሆኑም አምባገነን መንግስታት ይህን ዓይነቱን ንቃት በአርሶ አደሩ ልቦና ባሳደሩ የሲቪክ ማህበራት ላይ ቁጣቸው ይነጻል፤ ህልውናቸውን ለማጥፋትም ተገዢ ያልሆኑ አንቀጾችን ህጋዊ አድርገው ማህበራቱን ወደ አለመኖር ይቀሯቸዋል በሃገራችን የሆነውም ይሄው ነው።

ታላቁ ምፀት!

ከላይ እንደ ተገለፀው በሃገራችን በዜጎች መብት ላይ የሚሰሩ የሲቪክ ማህበራት የህጋዊነት ሽፋን በተሰጠው አፋኝ አዋጅ ከጨዋታ ውጭ በመደረጋቸው ስለዚህች መብት መማማር፤ ግንዛቤ መፍጠር፤ መከራከር አልተቻለም። ይህ አሳዛኝ እውነት ባረበበት ሃገር ስለ እንስሳት መብት መከበር የሚሰሩ የሲቪክ ተቋማት ከመንግስት ይሁንታ አግኝተው እየተንቀሳቀሱ ስለመሆኑ የሚያመለክቱ የአሀዮች መብት መከበር እንዳለበት የሚያስገነዝቡ መልዕክት ያዘሉ ፖስተሮች እና በራሪ ዕሁፎች ያጋጥማሉ። ስለ እንስሳቱ መብት መከበር መቆርቆሩ በራሱ ባይጠላም ስለ ሰው ልጆች መብት በበቂ ሁኔታ ባልተዘከረበት ሃገር ስለ እንስሳት መብት ሲወራ መስማት ከማሳዝ አልፎ ፈገግ የሚያስብል ምፀት ነው።

የእንጋፋው ኢሠመጉ ጉዞ ምን ያሳያል?!

በቅድመ-1983 ኢትዮጵያ ተረትቀው ስራ ላይ የነበሩ ህገ-መንግስቶች ከዚህች ሰብአዊ መብቶች ይልቅ በማህበራዊ፣ ባህላዊ እና ኢኮኖሚያዊ መብቶች ላይ የበለጠ ትኩረት ያደረጉ ነበሩ። ከኢህአዴግ ወደ ስልጣን መምጣት በኋላ የተረቀቀው እና አሁን በስራ ላይ ያለው ህገ-መንግስት ከቀደምቶቹ በተሻለ ሁኔታ በሰብአዊ መብቶች ላይ የሚያተኩሩ አንቀጾችን አቅፏል። ከህገ-መንግስቱ ቀደም ብሎ በሽግግር መንግስቱ የስልጣን ጊዜ ሲሰራ የነበረው ቻርተርም ባሉት ውስን አንቀጾች ውስጥ ሰብአዊ መብት ጉዳዮችን ማቀፍ

ችሎ ነበር። በዚህ ሁኔታ ተፈጥሮ የነበረውን አስቸይ ሁኔታ በመጠቀም ነበር ከ1983 ጀምሮ በፕሮፌሰር መስፍን መሪነት በሃገሪቱ ቀዳሚ የሆነውን በሰብአዊ መብቶች ዙሪያ የሚሰራ መንግስታዊ ያልሆነ ተቋም ለማቋቋም እንቅስቃሴ የተጀመረው።

ወቅቱ ኢህአዴግ ለዲሞክራሲ ግንባታ ያለውን ቁርጠኝነት ለማሳየት የመጨረሻ አቅሙን ተጠቅሞ ተፍ ተፍ የሚልበት ወቅት በሆነም ኢሰመጉን በመቀበል በኩል ግን ዳተኝነት አሳይቶ እንደ ነበር “The Impact of the CSO Proclamation on the Human Rights Council” በሚል ርዕስ ኢሰመጉ በ2004 ያወጣው ሰነድ ያመለክታል። እንደ ሰነዱ ኢሰመጉ ከመንግስት ዘንድ የህጋዊነት ማረጋገጫ ፈቃድ ለማግኘት ከ1983-1991 ድረስ መንግስትን ደጅ ሲጠና ቆይቷል። ይህ ሁለት ነገርን መለከታል። እንደኛው ከመነሻው ጀምሮ ኢህአዴግ ዜጎች መብታችን አውቀው እንዲያስከብሩ ያለው ፍላጎት አናሳ እንደሆነ ነው። ሁለተኛውም ከዚህ የፓርቲው ተፈጥሮ የሚመነጭ እና በፖለቲካዊ ጉዳዮች ላይ የሚሰሩ ተቋማትን በጥረጣሪ ከማየት አልፎ አለመኖራቸውን የመምረጥ ዝንባሌውን የሚያመለክት ነው። የሁለቱ ድምር ውጤት ደግሞ በዛ በመንም በሆነ ፓርቲው ዲሞክራሲን ለመገንባት አስራ ሰባት አመት ተጋደልኩ፤ ቀጣይ ዘመኔንም ለዚህ አስራለሁ ሲል የነበረውን ውትወታ ከአንጀት ስለመሆኑ ጥርጣሬ ያሳድራል።

በገ ቀናት!

ኢሰመጉ በ1991 ህጋዊ ሰውነት ካገኘበት ጊዜ ጀምሮ በ2000 ዓም የሲቪክ ማህበራት ህግ ወጥቶ በስራ ላይ እስከዋለበት ዘመን ድረስ የዜጎችን ሰብአዊ መብት በማስተማር፣ የመብት ጥሰቶችን ተከታትሎ ሪፖርት በማድረግ፣ የመብት ጥሰት ያጋጠማቸው ዜጎች ፍትህ እንዲያገኙ በማገዝ በኩል፣ የሃገራዊ ምርጫ ሂደቶችን በመከታተል እና በመዘገብ በኩል በጎ ተግባራት ሲያከናውን ቆይቷል።

በ1997 ምርጫ ኢሰመጉ ወደ 1550 የሚደርሱ ታዛቢዎችን በመላ ሃገሪቱ አሰማርቶ መንግስት የሃገሪቱን የምርጫ ህግ ከማክበር የጎደለባቸውን ሁኔታዎች የሚያሳዩ ሪፖርቶችን ይፋ እንዳደረገ ድርጅቱ «የ1997 ምርጫ ልዩ ሪፖርት» በማለት ጥቅምት 10/1998 ባወጣው ሪፖርት ይገልጻል። በሰብአዊ መብት ዙሪያ ትምህርት በመስጠቱ በኩል ሲሚናሮችን በማዘጋጀት

እስከ ቀበሌ በመውረድ ያስተምር ነበር። በዚህ እንቅስቃሴው ተማሪዎች፣ የማህበረሰብ መሪዎች፣ የመንግስት ሰራተኞች፣ ፖሊሶች፣ የህግ ባለሙያዎች፣ የእስርቤት ሰራተኞች፣ የመንግስት ባለስጣናት እና ሌሎች የህብረተሰብ ክፍሎች በሰብዊ መብቶች ላይ ያላቸውን ግንዛቤ ለማሳደግ ድርጅቱ ብዙ ስራዎችን ሰርቷል። በተጨማሪም በሃዋሳ እና በባህርዳር ቤተመፅሃፍትን ከፍቶ በሰብዊ መብቶች ዙሪያ ጥናትና ምርምር ለሚያደርጉ እካላት የማጣቀሻ መዛግብትን እና ሌሎች መዛግብት ሲያቀርብ ቆይቷል።

ዲሞክራሲያዊ ስርዓት ባልተገነባበት ሃገር ሰብዊ መብቶችን ማስከበር አዳጋች በመሆኑ ኢሰመጉ የዲሞክራሲያዊ ስርዓት ዋና የሆነውን የምርጫ ስርዓት በመታዘብ እና ሪፖርቶችን በማጠናቀር ተግባር ላይ ትልቅ ተሳትፎ ሲያደርግ ቆይቷል። በተጨማሪም በሃገሪቱ የምርጫ ህግ ዙሪያ ለመራጮች፣ የፖለቲካ ፓርቲ መሪዎች፣ ጋዜጠኞች እና የሲቪክ ማህበራት የግንዛቤ ማስጨበጫ ሴሚናሮች ያዘጋጅ ነበር። ለዚህ ስራ የሚውል የገንዘብ አትም ከባህር ማዶ በሰፊው ያገኘ የነበረው ኢሰመጉ ቅርንጫፍ መስሪቤቶችን እያደር በማስፋፋት በ2001ዓ.ም ወደ 12 አድርሶ በስሩ 58 ባለሙያዎችን ቀጥሮ ያሰራ ነበር። ከሰራተኞቹ ውስጥ 16ቱ የሰብዊ መብት ጉዳዮች ምርመራ ባለሙያዎች ነበሩ። ስሙ በአርባምንጭ፣ አሰላ፣ ባህርዳር፣ ደሴ፣ ድሬዳዋ፣ ጋምቤላ፣ ጎንደር፣ ሃዋሳ፣ ጅማ፣ ጂጂጋ፣ መቀሌ እና ነቀምት ቅርንጫፍ መስሪያቤቶች የነበሩት ሲሆን ከተሞቹ የተመረጡት በአንፃራዊነት የሰብዊ መብት ጥሰት የሚበረክትባቸው ናቸው ተብሎ ስለሚታሰብ ነበር ሲል ከላይ በተገለፀው ድርሳን ያስረዳል። አዲስ አበባ በሚገኘው ዋና መስሪያቤቱም ሆነ በቅርንጫፍ ቢሮዎች አማካይነት በ9000 ሰብዊ መብት ጥሰቶች ጉዳዮች ላይ ክትትል አድርጎ ሪፖርቶችን ይፋ አድርጓል፤ 34 ቋሚ እና 17 ልዩ ሪፖርቶችንም አውጥቷል። ሪፖርቶቹም ለሃገር አቀፍም ሆነ አለም አቀፍ ድርጅቶች ዋቢ ሆነው እንዳገለገሉ የኢሰመጉ ሪፖርቶች ያመለክታሉ።

በዚህ ሁሉ ጉዞው ውስጥ ድርጅቱ ገለልተኛ ለመሆን አብዝቶ ቢጥርም ከመንግስት በኩል በድጋፍ ፋንታ ማስፈራራት እና ወከባ እንደሚያስተናግድ የኢሰመጉ አባላት ሰርክ የሚናገሩት ነው። ድርጅቱ ምርጫን እና ሌሎች ሃገራዊ ሁኔታዎችን ተከትሎ የሚያወጣቸው ሪፖርቶች ከመንግስት ጋር ያለውን ግንኙነት የባለ የሚያሻክር ሆኗል። ኢሰመጉ ገለልተኛ ለመሆን እንደሚጥር አባላቱ ይናገሩ እንጂ መንግስት በበኩሉ ሪፖርቶቹን ከመቀበል ይልቅ በድርጅቱ የተፈበረከ ሃሰተኛ ድርሰቶች ናቸው ማለቱ ይቀናዋል።

አምሳሌ ህግ ወጀብ?!

በ1999 ዓ.ም በሃገራችን ወደ 127 የሚጠጉ በመብት ላይ የነበሩ የሲቪክ ማህበራት እንደ ነበሩ ኢሰመጉ ከሁለት አመት በፊት ባወጣው ሰነድ ያስረዳል። በ2000ዓም የሲቪክ ማህበራት ህግ ከወጣ በኋላ በሰብዊ እና ዲሞክራሲያዊ መብቶች፣ በህፃናት፣ በአካል ጉዳተኞች፣ ሴቶች መብቶች እና እኩልነት፣ በግጭት አፈታት እና እርቅን ማስፋፋት፣ በህግ የበላይነት ዙሪያ የሚሰሩ ማህበራት በስራቸው እንቀጥላለን ካሉ 90 የበጀት ምንጫቸውን ከሃገር ውስጥ ማድረግ አለያም የትኩረት አቅጣጫቸውን በልማት ዙሪያ ብቻ እንዲያደርጉ የሚል አጣብቂኝ ውስጥ ገቡ። ከ127ቱ ድርጅቶች ውስጥ በመብት ዙሪያ በመስራቱ እንደሚቀጥል አስታውቆ በበጀት እጥረት ድቀት ውስጥ ሆኖም ቢሆን ከፋኝ ህግ መውጣት በኋላም ህልውናውን ጠብቆ የቆየው ኢሰመጉ ብቻ ነው።

ሆኖም በ2000 ዓ.ም የወጣውን የሲቪክ ማህበራት ህግ ተከትሎ ኢሰመጉ በበጀት ድርቅ በመኖር እና ባለመኖር መሃል እየተላጋ ይገኛል። በበጀት እጥረቱ ሳቢያ በሃገሪቱ አብዛኛ ክልሎች ከነበሩት 12 ቅርንጫፍ መስሪቤቶች ወደ 3 አሽቆልቁለዋል። ከአዋጁ አንድ አመት በፊት የነበሩትን 58 ባለሙያዎችን ደሞዝ ክፍሎ ማሰራት ስለተሳነው ቀንሶ ወደ 12 አድርሷቸዋል። የባለሙያዎቹ መቀነስ የድርጅቱን ዋና ዋና ዲፓርትመንቶች መታጠፍን አስከትሏል። የቅርንጫፍ ቢሮዎችን ማስፋፋት እና አባላት ምልመላ ዲፓርትመንት፣ የውጭ ግንኙነት እና ኮሚኒኬሽን ክፍል፣ የሰብዊ መብት ትምህርት እና ማስከበር ዩኒት፣ ተጎጂዎችን በህግ አገልግሎት በኩል የመደገፊያ ዩኒት፣ የዕቅድ እና ፕሮጀክት ዝግጅት ክፍል ከታጠፉት ክፍሎች ውስጥ ናቸው። አንድ በሰብዊ መብቶች ዙሪ የሚሰራ ተቋም እነዚህን ክፍሎች ከዘጋ እንዴት የተቋቋመለትን ዋነኛ ግብ መምታት ይቻለዋል? ቅርንጫፍ መስሪቤቶች ከ12 ወደ 3 ማነስም ሌላው ጉዳት ሲሆን የድርጅቱን ስም ከኢሰመጉ ወደ ስሙን የቀየረውም ይሄው ነው። (በሲቪክ ማህበራት ህጉ መሰረት ከአምስት ክልሎች በታች የሚሰሩ ድርጅት የኢትዮጵያ የሚለውን ቅጥያ መያዝ አይችልም)። ስሙን ወደሚል መጠሪያ ያነሰው ኢሰመጉ ያለበትን አደጋ የሚያሳየው በበጀት እጥረት ምክንያት የድርጅቱ ሽራተኞች በቀን ከ 30 ደቂቃ በላይ ኢንተርኔት መጠቀም አይችሉም። የድርጅቱ ወርሃዊ የስልክ ባጀትም ወደ 120 ብር ወርዷል። ድርጅቱ የሰብዊ መብት ጥሰቶችን ለመመርመር የሰብዊ መብት

ጥሰቱ የተደረገበት ቦታ በአካል ከመገኘት በተጨማሪ የጉዳቱ ሰለባዎችን ለማግኘት ድህረገጾችን እና የስልክ ግንኙነቶችን በብዙትከመጠቀሙ አኳያ ይህ አሳሳቢ ጉዳይ ነው።

በሲቪክ ማህበራት ህግ የተቀመጠው የበጀት አደላደሉ በ90/10 ብቻ አያበቃም። ሌላ 70/30 የሚባል የበጀት ክፍፍልም አለ። የበጀታቸውን 90 ከሃገር ውጭም ሆነ ከሃገርቤት ያደረጉ ማህበራት ያገኙትን በጀት 70 እና በላይ ለስራ ካፒታል ባጀት መመደብ ሲኖርባቸው ቀሪውን 30 እና በታች ደግሞ የሰራተኛ ደግሞ ጨምሮ ለሌሎች የስራ መስኬጃ ተግባራት እንዲያውሉ ያስገድዳል። ለአስተዳዳሪው ተግባራት የተመደበው ባጀት ማንስ ማህበራቱ ተጨማሪ ቅርንጫፎችን ከፍተው፣ ባስፈለገው መጠን ባለሙያዎችን ቀጥረው ከመስራት ያግዳል።

የትኩረት አቅጣጫውን ከሰበአዊ መብቶች ወደ ልማት መቀየርን ያልወደደው ኢሰመጉ ከሃገር ውስጥ ለጋሾች በጀት የማፈላለግ ነገር እንዳይሳካለት የሲቪክ ማህበራት ህጉ ሌላ ተግዳሮት አስቀምጦለታል። ይህም ከሃገር ውስጥ ማህበሩን የሚያግዙ ግለሰቦችንም ሆኑ ድርጅቶችን ሙሉ ማንነት መግለፅ እንደሚጠበቅበት ህጉ ይደነግጋል። ማህበሩ ከመንግስት ጋር ባለው የሻከረ ግንኙነት ሳቢያ የለጋሾቹን ደህንነት አደጋ ላይ ላለመጣል ማንነታቸውን ከመግለፅ ከዘገዩ ደግሞ ከ20000-50000 ብር የሚደርስ ትጣት እንደሚጠበቀው ይሄው ህግ ያዛል። ይህን መሰሉ የመንግስት ቁጥጥር ባይኖር እንኳን የሲቪክ ማህበራትን ጥቅም በቅጡ አውቆ የመደገፉ ልምድ እምብዛም ባላደገበት በሃገራችን ሁኔታ በድፍረት ማህበሩን ለመርዳት የሚዘረጋ እጅ መጠበቅ ቀበቦ ተስፋ ነው። በመሆኑም ሃገራችን በሰበአዊ መብቶች ዙሪያ በመስራት ፋና ወጊ የሆነው እና በታላቁ የአደባባይ ምሁር ፕሮፌሰር መስፍን ወ/ማርያም ከፍተኛ ጥረት ተመስርቶ ከላይ የተጠቀሱትን እና ሌሎች በጎ ተግባራትን ሲያከናውን የቆየው ኢሰመጉ አሁን በመጥፋት ስጋት ላይ ይገኛል።

የገንዘብ እጥረቱ ያመጣውን ችግር ለማወገድ እና መንግስት ያወጣው የ10/90 ህግ በኢሰመጉ ላይ ተፈጻሚ እንዳይሆን ሰመጉ በ1991 የተባበሩት መንግስታት ድርጅት ጠቅላላ ጉባኤ ያወጣውን መግለጫ በመጥቀስ መንግስትን ለማሳመን ጥረት ማድረጉን ድርጅቱ በ2000 ዓም ባወጣው የማሻሻያ ሃሳቦችን በያዘው ጥፋዝ ያስነብዛል። እንደ ጠቅላላ ጉባኤው መግለጫ ማንኛውም ሰው በግል

ወይም ከሌሎች ጋር በመሆን ሰበአዊ መብቶችን ለማስፋፋት እና ለማስከበር በሰላማዊ መንገድ ለመንቀሳቀስ ከማንኛውም ወገን ገንዘብ የመጠየቅ፣ የመቀበልና ስራ ላይ የማዋል መብት አለው። ይህ መግለጫ መንግስታዊ ያልሆነ ድርጅቶች በገንዘብ እጥረት ምክንያት ብቻ ስለሰበአዊ መብቶች ከማስተማር፣ ሰበአዊ መብቶች መከበራቸውን ከመከታተል እና ከመሳሰሉ ለማህበረሰቡ እድገት እና ለዲሞክራሲ ግንባታ የሚስፈልጉ እንቅስቃሴዎች እንዳይገቱ ለማድረግ የተደረገ እርምጃ ነው።

የኢህአዴግ መንግስት አቋም

የተባበሩት መንግስታት መስራች እና አባል የሆነችው ሃገራችን መንግስት በበጀት ድርቅ ማህበራቱን የሚያንገላታውን የሲቪክ ማህበራት ህግ አለማቀፋዊ ተቀባይነት ያለው እና በሃገሪቱ ፖለቲካዊ ክብብ ውስጥ የውጭ ባልቃጉበትን የሚያስቀር በማለት ትክክለኛነቱን አበክሮ ይገልጻል። በ2001 መስከረም-ጥቅምት በወጣው የመንግስት ልሳን በሆነው አዲስ ራዕይ መፅሄት ቅፅ 2 እትሙ ገፅ 27 ስለ ህጉ የበጀት ድልድል ትክክለኛነት የሚከተለውን ያስነብዛል «በየትኛውም ዲሞክራሲያዊ ሃገር እንደ አሜሪካ ባሉት ሃገራት ጭምር የፖለቲካ ፓርቲዎች ዜሮ አምስት ሳንቲም ከውጭ ዜጎች ከተቀበሉ በህግ የሚቀጠቡት ምክንያት ገንዘብ ከየትም ይምጣ ከየት ፓርቲው የአሜሪካ ዜጎች እስከፈጠሩት እና እስከመሩት ድረስ አሜሪካ ነው ተብሎ መደምደም ስለማይቻል ነው። ፓርቲዎች በውጭ ገንዘብ መንቀሳቀስ አይችሉም የሚባልበት ምክንያት የእያንዳንዱ ሃገር ፖለቲካ ከውጭ ተፅዕኖ ነፃ መሆን ስላለበት ነው። የብዙሃን ማህበራትም በሃገራችን ፖለቲካ ውስጥ ከፓርቲዎች የማይተናነስ እጅግ ቁልፍ የሆነ ድርሻ አላቸው። ስለሆነም እንደ ማንኛውም የፖለቲካ ተዋናይ ሁሉ ከውጭ ገንዘብ እና ከውጭ ተፅዕኖ ነፃ መውጣት አለባቸው። »

ይህ የመንግስት አባባል በማወቅም ይሆን ባለማወቅ ፖለቲካን እና የፓርቲ ፖለቲካን አንድ እና ያው አድርጎ ለማየት ይቃጣዋል። ከፍ ብሎ የተገለፀው የመንግስት መግት ዲሞክራሲን ለመገንባት እና የዜጎችን መብቶች ለማስከበር ሲሆን ብቻ የፖለቲካ ስራ የሚሰሩ የሲቪክ ማህበራትን መንግስታዊ ስልጣን ለመያዝ ከሚንቀሳቀሱ እና የፓርቲ ፖለቲካን ከሚያራምዱ የፖለቲካ ፓርቲዎች ጋር ተገቢ ባልሆነ መንገድ ያዳብላል። ለፓርቲዎቹ የተከለከለውን

ከውጭ ምንጭ ባጀት የማግኘት ጉዳይ ለሲቪክ ማህበራትም ያለአግባብ መከላከልንም ትክክለኛ ለማስመሰል የማይገናኘውን የአሜሪካን ልምድ በምስክርነት ይጠራል። ይህ አይነቱ የተለመደ የኢህአዴግ ክርክር ነገሩን ቀረብ ብሎ ለማያውቅ ሰው ትክክል የሚመስል፤ እጅግ አደናጋሪ ከመሆኑ ባሻገር የክርክሩ አመንጭ የሆኑትን የአቶ መለስን «ረቂቅ» ፖለቲካዊ ማንነት ለማወቅም ዋና አስረጅ ነው።

የሺሰመጉ አንገልት ለምን?

የሲቪክ ማህበራት ህጉን ይፋ መሆኑ ተከትሎ የአብዛኞቹ በመብት ላይ የሚሰሩ ሲቪክ ማህበራት ህልውና አደጋ እንደገጠመው እሙን ነው። ከነዚህ ወገን በሆነው ኢሰመጉ ላይ ደግሞ የመንግስት ኮስታራነት ጫን ያለ እንደሆነ ማህበሩ በ2004 ባወጣው ድርሳን ያመለክታል። የማህበሩ መስራች ስለሃገራቸው መሞገት የማይታከታቸው እና ያመነብትን ነገር በደባባይ ከመናገር ወደኋላ የማይሉት ፕሮፌሰር መስፍን ወ/ማርያም መሆናቸው የመንግስትን ትኩረት ሳይሰብ አልቀረም። ፕሮፌሰር መስፍን በወሰነ ደረጃም ቢሆን ሰዎች የተሰማቸውን እንዲናገሩ የሚፈቀደውን ኢህአዴግን ቀርቶ ለሁሉ ነገር ቃታ መሳብ የሚቀናውን ደርግን እንኳን ፈርተው የመሰላቸውን ከመናገር ወደኋላ የሚሉ ሰው አለመሆናቸው የሚታወቅ ነው። በእሳቸው ግምባር ቀደምነት የተቋቋመ ማህበር ድሞክራሲያዊነቱ ከልብ ላልሆነ መንግስት የራስ ምታት እንደሚሆን እሙን ነውና መንግስት በድርጅቱ ላይ የሚወሰደው እርምጃ የሚጠበቅ ነው።

ከህዝብ ምን ይጠበቃል?

በአሁኑ የሃገራችን ተጨባጭ ሁኔታ እንደ ኢሰመጉ የዜጎችን መብት ማስከበርን አላማ አድርገው የሚንቀሳቀሱ የሲቪክ ማህበራት ህልውና አሳሳቢ ነው። ይህ የሆነበት ዋና ምክንያት ደግሞ መንግስት ያወጣው ህግ የውጭ እርዳታ ላይ ብቻ ቆሞ የነበረውን የማህበራቱን የኢኮኖሚ አቅም የሚያደቅ በመሆኑ ነው። ማህበራቱ ለህዝብ መብት መከበር ከመቆማቸው አኳያ ታዲያ አዋጁ የዘጋውን የውጭ የገንዘብ ምንጭ ከሃገር ውስጥ የመተካቱን ነዘር መልመድ ከሰፊው ህዝብ ይጠበቃል። ይህን ለማድረግ የመጀመሪያው እርምጃ በማህበራቱ አስፈላጊነት ላይ ማመን ስለሆነ በዚህ ዙሪያ ግንዛቤ የሚሰጡ ዕቃዬን ማንበብ አስፈላጊ ነው። ይህ ከሆነ ማህበሩን በፈቃደኝነት

በማገልገል፤ ወርሃዊ መዋጫ በማድረግ፤ ስለማህበሩ ጠቃሚነት ለሌሎች በማስተማር ወዘተ መደገፍ ይቻላል። በተጨማሪም ባለው የሃገራችን ሁኔታ ግን የሃገራችን አብዛኛው ዜጋ በሃገር ውስጥ የገንዘብ ምንጭ ማህበራቱን ለመደገፍ ተነሳሽነት ይጎድለዋል። ተነሳሽነቱ ባላቸው ዜጎች ዘንድ ደግሞ መንግስት የረጅ አካላት ሙሉ ማንነት መጠቀስ አለበት የሚል ህግ ስላወጣ ማህበራቱን እንደ ሚደግፉ መንግስት ካወቀ ክፉ ይገጥመናል ብሎ ከመፍራት ወደ ኋላ የማለት ነገር ይታያል። የሃገራችን ድህነት የሚያመጣው የዜጎች ድህነትም አብዛኛው ህዝብ እጁን እንዳይዘረጋ እንደ ሚከለክል እሙን ነው። ሆኖም ከድህነቱ ይልቅ ፍርሃቱ እና ከሃገር ውስጥ ዝቢ ማህበራትን ማስተዳደር እንደሚቻል ያለማሰብ ነገር ዋነኛው አንቅፋት ይመስለኛል። ግንዛቤው ካለ ቢያንስ ከወር በአንድ ቀን ለሻይ ቡና እና ሌሎች መሰል መዝናኛዎች የምናወጣውን ገንዘብ ለመለዋት ብዙ አንቸገርምና እንደ ነጮቹ የተተረፈረፈ የባጀት አቅርቦት ማድረግ ባይቻል እንኳን አሁን ኢሰመጉ ያለበትን ወደ መጥፋት ያመዘነ ህልውና በጥቂቱም ቢሆን የተሻለ ማድረግ ይቻላል።

የሲቪክ ማህበራት ህጉን ይፋ መሆኑ ተከትሎ የአብዛኞቹ በመብት ላይ የሚሰሩ ሲቪክ ማህበራት ህልውና አደጋ እንደገጠመው እሙን ነው። ከነዚህ ወገን በሆነው ኢሰመጉ ላይ ደግሞ የመንግስት ኮስታራነት ጫን ያለ እንደሆነ ማህበሩ በ2004 ባወጣው ድርሳን ያመለክታል። የማህበሩ መስራች ስለሃገራቸው መሞገት የማይታከታቸው እና ያመነብትን ነገር በደባባይ ከመናገር ወደኋላ የማይሉት ፕሮፌሰር መስፍን ወ/ማርያም መሆናቸው የመንግስትን ትኩረት ሳይሰብ አልቀረም። ፕሮፌሰር መስፍን በወሰነ ደረጃም ቢሆን ሰዎች የተሰማቸውን እንዲናገሩ የሚፈቀደውን ኢህአዴግን ቀርቶ ለሁሉ ነገር ቃታ መሳብ የሚቀናውን ደርግን እንኳን ፈርተው የመሰላቸውን ከመናገር ወደኋላ የሚሉ ሰው አለመሆናቸው የሚታወቅ ነው። በእሳቸው ግምባር ቀደምነት የተቋቋመ ማህበር ድሞክራሲያዊነቱ ከልብ ላልሆነ መንግስት የራስ ምታት እንደሚሆን እሙን ነውና መንግስት በድርጅቱ ላይ የሚወሰደው እርምጃ የሚጠበቅ ነው።

በአሁኑ የሃገራችን ተጨባጭ ሁኔታ እንደ ኢሰመጉ የዜጎችን መብት ማስከበርን አላማ አድርገው የሚንቀሳቀሱ የሲቪክ ማህበራት ህልውና አሳሳቢ ነው። ይህ የሆነበት ዋና ምክንያት ደግሞ መንግስት ያወጣው ህግ የውጭ እርዳታ ላይ ብቻ ቆሞ የነበረውን የማህበራቱን የኢኮኖሚ አቅም የሚያደቅ በመሆኑ ነው። ማህበራቱ ለህዝብ መብት መከበር ከመቆማቸው አኳያ ታዲያ አዋጁ የዘጋውን የውጭ የገንዘብ ምንጭ ከሃገር ውስጥ የመተካቱን ነዘር መልመድ ከሰፊው ህዝብ ይጠበቃል። ይህን ለማድረግ የመጀመሪያው እርምጃ በማህበራቱ አስፈላጊነት ላይ ማመን ስለሆነ በዚህ ዙሪያ ግንዛቤ የሚሰጡ ዕቃዬን ማንበብ አስፈላጊ ነው። ይህ ከሆነ ማህበሩን በፈቃደኝነት